

Pedagogisch beleid

De uitwerking van het pedagogisch beleid in de praktijk

Theoretisch kader

Pedagogisch beleidsplan

Onze samenleving wordt gekenmerkt door een groot aantal mogelijkheden tot ontplooiing. SDK kinderopvang wil ouders ondersteunen bij het combineren van werk, studie en zorg voor hun kinderen, zodat ouders zich optimaal kunnen ontplooiën. Tegelijkertijd willen wij bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen.

Wij verzorgen verantwoorde kinderopvang voor ouders¹ en kinderen, onafhankelijk van hun achtergrond en identiteit. U kunt bij ons terecht voor dagopvang (DO) en peuterspeelzalen (PSZ) met kinderen die nog niet naar de basisschool gaan en voor buitenschoolse opvang (BSO), voor kinderen van 4 tot 13 jaar.

Voor verantwoorde kinderopvang is veel nodig, waaronder een pedagogisch beleidsplan en werkplan voor ons pedagogisch handelen. Het leveren van 'goed werk' moet geen toeval zijn, maar het gevolg van planmatig werken. Het beleidsplan is dan ook geen 'boekje voor op de plank', maar een handboek waarin staat wat wij doen en waarom.

Dit pedagogisch beleid is door ons de afgelopen jaren ontwikkeld door een samenspel tussen kennis van de theorie en ervaringen uit de praktijk. Het beleid toetsen wij dagelijks aan onze nieuwe ervaringen en kennis, op basis waarvan wij van tijd tot tijd ons beleid zullen aanvullen en aanpassen. Onze beleidspedagogen zijn hier verantwoordelijk voor. In onze visie mag het beleid geen statisch document worden.

Wij wensen u veel leesplezier.

Met vriendelijke groet,

Jeroen, Ronald, Suzanne en Thomas
Directie SDK kinderopvang

---

¹ In het beleid gebruiken wij voor de leesbaarheid de term ouders, maar hiermee bedoelen wij zowel ouders als verzorgers.

Inleiding

Het vastleggen van het beleid geeft houvast bij het dagelijks handelen en zorgt voor continuïteit en een eenduidige aanpak naar de kinderen. Een duidelijk pedagogisch beleid biedt tevens de organisatie een toetsingsinstrument voor de kwaliteit. Daarnaast kunnen ouders op deze manier lezen op welke wijze er voor hun kinderen wordt gezorgd en op welke manier zij in hun ontwikkeling worden gestimuleerd.

Het beleid bestaat uit drie onderdelen:

- het pedagogisch beleid
- het werkplan
- het protocollenboek

In het pedagogisch beleid wordt de visie van SDK op het kind, de pedagogische visie en de doelstellingen beschreven. Er wordt uiteengezet hoe SDK kinderopvang ziet, wat wij belangrijk vinden en hoe wij kwaliteit neerzetten.

Het pedagogisch werkplan is een praktische uitwerking van het pedagogisch beleid. Hierin wordt het dagelijks pedagogisch handelen inzichtelijk gemaakt. Per onderwerp is vastgelegd hoe de pedagogisch medewerkers dienen handelen en waarom.

Sommige onderwerpen in het handelingsplan zijn echter zo belangrijk en/of complex, dat er een specifiek protocol voor is opgesteld. Deze protocollen zijn overzichtelijk gebundeld in het protocollenboek. De betreffende onderwerpen worden wel kort besproken in het handelingsplan, waarna voor een uitgebreide beschrijving verwezen wordt naar het protocollenboek.

H1 Visie en doelstellingen

1.1. Visie op het kind

SDK is van mening dat ieder kind uniek is en daarom bijzonder en mooi. Kinderen mogen er zijn en mogen vooral ook zichzelf zijn. Ieder kind heeft behoefte aan en recht op warmte, geborgenheid en een gevoel van veiligheid en vertrouwen. Onder deze omstandigheden komt een kind het beste tot zijn recht en kan een kind zich het beste ontwikkelen.

Ieder kind heeft de drang zich te ontwikkelen en ontplooien. Kinderen zijn van nature nieuwsgierig en willen de wereld om zich heen ontdekken. Kinderen leren spelend en actief in samenspel met hun omgeving. Door spelen, kijken, imiteren, doen en uitproberen verkennen ze de wereld, leren ze nieuwe dingen en maken ze zich nieuwe vaardigheden eigen. Ieder kind doet dat op zijn eigen unieke manier, afhankelijk van zijn aanleg en temperament. Volwassenen kunnen de kinderen hierin begeleiden door een uitdagende omgeving te bieden, als voorbeeld te fungeren en hen te stimuleren om hun eigen mogelijkheden te exploreren.

Bij SDK staat het kind centraal. Er wordt uitgegaan van de individuele behoeften van het kind, maar ook het groepsbelang wordt in het oog gehouden. Enerzijds is er respect voor de eigenheid en autonomie van het kind, anderzijds leert het kind om te gaan met het dagritme van de groep en om zich aan te passen.

1.2. Pedagogische visie

SDK wil graag een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen, zodat zij zich ontwikkelen tot mensen die:

1. Om kunnen gaan met gevoelens.
2. Zelfvertrouwen hebben en op kunnen komen voor zichzelf en anderen.
3. Hun eigen talenten onderkennen en benutten.
4. Zelfstandig zijn.
5. Sociaal vaardig zijn en respect hebben voor zichzelf en anderen.
6. Vertrouwd zijn geraakt met de eigen cultuur en andere culturen.
7. Respect hebben voor hun omgeving

Het pedagogisch beleid is niet gebaseerd op één specifieke methode of theorie. SDK is een openbare kinderopvang, waar alle kinderen, ongeacht hun achtergrond en identiteit, welkom zijn. Zij hangen niet één specifieke levens methode aan. SDK is daarom van mening dat door het aanhangen van slechts één methodiek, er kansen blijven liggen. De focus ligt dan voornamelijk op dat ene specifieke onderwerp. SDK vindt het juist belangrijk om in het beleid de focus op verschillende onderwerpen te leggen.

Het pedagogisch beleid is daarom eclectisch, een samenstelling van algemeen wetenschappelijk geaccepteerde pedagogische visies. SDK kiest zodoende voor een pragmatische aanpak, voor het beste van alle werelden tezamen. Hierdoor wordt aangesloten op 'Het Pedagogisch kader kindercentra' 0-4 jaar en 4-13 jaar. Hieronder volgen een aantal aspecten uit de verschillende pedagogische visies waarop het beleid is gebaseerd:

Rudolf Steiner

De ontwikkeling van het kind staat centraal. De opvoeder volgt de kinderen en dwingt hen nergens toe. De opvoeder dient de initiatieven van het kind te volgen. De opvoeder probeert aan te sluiten bij de leeftijdsfase waarin het kind zich bevindt en ontwikkelingsstof aan te bieden die het kind op dat moment wil en aan kan. Kinderen leren door nadoen, zij zijn van nature geneigd anderen te imiteren. Kinderen leren van elkaar en van volwassenen. Door het imiteren van alledaagse, huishoudelijke bezigheden, ontdekken ze de wereld om zich heen. Kinderen hebben daarnaast veel behoefte aan ritme. Ritme geeft een kind zekerheid, veiligheid en herkenning.

Loris Malaguzzi (Reggio Emilia)

Een kind is competent en vanaf de geboorte talentvol, vol mogelijkheden, leergierig, nieuwsgierig en op communicatie gericht. Kinderen zijn nieuwsgierig naar hun omgeving en moeten de ruimte krijgen om zelf te ontdekken en hun eigen weg te gaan.

De opvoeder volgt en speelt in op wat het kind bezig houdt. Opvoeders moeten goed kijken en luisteren naar kinderen. Zij dienen respect te hebben voor het kind en niet de focus op de beperkingen te leggen, maar te geloven in het potentieel aan mogelijkheden van ieder kind. Volwassenen bieden een kind de mogelijkheid om zich op zijn/haar eigen manier te ontwikkelen en de eigen identiteit te construeren (co-constructie van de identiteit).

Célistin Freinet

Kinderen ontwikkelen door zelf te ontdekken. Ze leren door zelf te zien, te ervaren en door alles steeds weer zelf te doen (levend leren). Volwassenen moeten hierop inspelen. Een kind moet zelfstandig zijn eigen mogelijkheden kunnen ontdekken. Het contact met de maatschappij om het kind heen is essentieel. Kinderen zijn enthousiaster, meer geïnteresseerd en pikken dingen sneller op als iets aansluit bij hun eigen leefwereld, in plaats van uit te gaan van de abstracte intelligentie. De buitenwereld wordt naar binnen gehaald, bijvoorbeeld door keukentje of winkeltje te spelen of door zelf op verkenning uit te gaan. Het is belangrijk om kinderen te betrekken bij dagelijkse activiteiten, zoals tafel dekken en eten koken en hen veel in contact met de wereld te brengen.

Janusz Korczak

Kinderen moeten worden gerespecteerd en serieus worden genomen. Kinderen hebben het vermogen om zich op eigen kracht te verbeteren en hebben een actieve rol in hun eigen ontwikkeling. Zij hebben hierbij wel iemand nodig die hen leidt in hun ontwikkeling, hun vragen beantwoordt en hen beschermt tegen gevaren die zij zelf nog niet zien.

Volwassenen moeten kinderen beschermen tegen gevaren, maar kunnen hen niet tegen alles beschermen. Het kind moet leren omgaan met risico's. De belangrijkste taak voor een opvoeder is goed te kijken, te luisteren en uit te gaan van hoe het kind is. Het kind moet de kans krijgen keuzes te maken en aan te geven wat het wel en niet wil. Het moet ervaringen op kunnen doen en hierbij ook fouten kunnen maken en gevaren tegenkomen.

Emmi Pikler

Een baby is al bij zijn geboorte uitgerust met het vermogen tot communiceren en leren. De volwassene wordt uitgenodigd de voorwaarden te scheppen waaronder dit potentieel en de autonomie van het kind tot bloei kunnen komen. De Emmi Pikler benadering kenmerkt zich door drie principes:

- Respect voor de behoefte aan een stabiele band.
- Respect voor de zelfstandige activiteiten van een kind.
- De noodzaak om het leven van een kind zinvol te organiseren.

De dagelijkse verzorging is een belangrijke bezigheid. Het is een moment van interactie en om werkelijk samen te zijn. Goede, aandachtige, fysieke verzorging geeft een kind het gevoel van geborgenheid.

Een kind heeft niet alleen het interactief samen zijn met zijn opvoeder nodig, maar ook net zo veel tijd en ruimte waarin hij met zichzelf bezig kan zijn. Tijdens het vrij spel moet een kind over een ruimte beschikken die is aangepast aan zijn behoefte aan veiligheid en zijn behoefte tot ontdekken. Het kind moet zich binnen deze ruimte vrij kunnen bewegen, naar zijn eigen interesse en behoefte.

Thomas Gordon

Volgens Thomas Gordon zijn respect en aandacht voor elkaar en ruimte voor ieders eigen karakter heel belangrijk. Kinderen moeten serieus worden genomen en in hun waarde worden gelaten.

Communicatie is van groot belang. Kinderen kunnen (met en zonder woorden) al goed aangeven wat ze willen. Volwassenen dienen actief te luisteren en expliciet na te gaan of ze de boodschap (inhoud en gevoel) goed hebben begrepen. Bijvoorbeeld door te parafaseren of te herhalen. Wat probeert het kind, zowel verbaal als non-verbaal, te vertellen? Effectieve communicatie en oplossingsgerichte conflicthantering staan centraal.

Martinus J. Langeveld

De rol van de opvoeder is die van het plaatsvervangend geweten. Met name zolang het kind zelf nog niet in staat is (geheel) de verantwoordelijkheid te dragen voor zijn handelingen. De opvoeder is daarbij het model van een zelfverantwoordelijke persoonlijkheid, gekenmerkt door eigenschappen als: gewetensvol, liefdevol, onbaatzuchtig en oprecht. De verantwoording van het kind dient geleidelijk aan van de ouders naar het kind zelf te verschuiven, zodat het kind uiteindelijk zelfstandig keuzes kan maken.

Maria Montessori

Eén van de meest gehoorde uitspraken met betrekking tot de visie van Maria Montessori is: "Leer mij het zelf te doen". De kinderen kunnen zich het best ontwikkelen, wanneer zij zich in een goed voorbereide omgeving bevinden, met adequaat opgeleide begeleiders. Kinderen mogen zelf de keuze maken met welke materialen ze willen werken, hoe lang en in welk tempo ze dat willen doen. Het materiaal staat in voor de kinderen toegankelijke kasten, waaruit ze zelf het materiaal kunnen pakken en kunnen terugzetten. De alledaagse materialen waarmee ze zichzelf kunnen verzorgen behoren ook tot de voorbereide omgeving. Dit leidt tevens tot motorische oefening. In de tuin kunnen de kinderen verschillende ontdekkingen doen rondom het leven van planten en dieren.

Jean Piaget

Kinderen verwerven kennis door de interactie tussen zichzelf en de omringende wereld. Kinderen scheppen orde in alle indrukken en ervaringen die zij opdoen door middel van het opstellen van een cognitief schema, waarmee nieuwe informatie wordt opgenomen of aangepast. Een baby zal bijvoorbeeld nog niet weten dat als zijn ouders de kamer verlaten, zij ook weer terugkomen. Na een aantal herhalingen zal de baby vanuit zijn eerdere ervaringen het schema vormen 'als mama weggaat, komt zij ook weer terug'. Piaget beschouwt intelligentie als het vermogen van de mens om zich aan te passen aan de omgeving door het vormen van cognitieve schema's.

Lev Vygotski

Vygotski wilde de ontwikkeling van kinderen niet vastleggen op de kalenderleeftijd. Hij gaat er vanuit dat een kind leert naar aanleiding van datgene wat een kind al weet. Daarnaast ziet hij een verschil tussen wat een kind zelfstandig kan en wat het kan met behulp van een volwassene. Deze theorie is beter bekend onder de naam 'Zone van de naaste ontwikkeling'.

Ruimte als derde pedagoog

De volwassene is de eerste pedagoog die het kind opvoedt: de ouders en andere volwassenen in de directe omgeving van de kinderen. Daarnaast voeden de kinderen elkaar op; er zijn zoveel interacties tussen kinderen. Zij zijn de tweede pedagoog. De ruimte wordt wel de derde pedagoog genoemd.

Daarom willen wij als kinderopvang dat de ruimte een extra stimulans biedt in de ontwikkeling van kinderen. We bieden een ruimte die tussen school en thuis in zit: er valt veel te leren en het biedt de veiligheid en knusheid van thuis.

SDK werkt samen met een architect die de materialen en kleuren zorgvuldig kiest en wordt er gekeken naar de lichtinval van de diverse ruimten en het effect in combinatie met het gebruik van warme en koele tinten. Ook zijn akoestiek, veiligheid en duurzaamheid meegenomen in de keuze van de materialen voor de grote vlakken. Dit geldt ook voor de keuze van het grote meubilair en de plek die dit krijgt in het lokaal zodat er een evenwicht is tussen uitdagende en rustige plekken.

1.3. Visie op kinderopvang

De kinderopvang ondersteunt ouders bij het combineren van arbeid, studie en zorg voor hun kinderen, zodat ouders zich optimaal kunnen ontplooien. Tijdens deze uren neemt de kinderopvang de zorg en verantwoordelijkheid voor de kinderen tijdelijk van de ouders over. De opvang fungeert zo als een vervanging van de thuissituatie. SDK verwelkomt de kinderen warm en liefdevol. De groep is als een tweede thuis. De dagopvang biedt baby's en peuters een veilige, warme en rustige plek waar zij liefdevol worden verzorgd en in hun eigen tempo spelenderwijs kunnen groeien en ontwikkelen. Ook de buitenschoolse opvang biedt kinderen een plek waar ze zich veilig en thuis voelen. Een plek om na schooltijd lekker te ontspannen en te spelen met vriendjes en vriendinnetjes, maar die ze ook de mogelijkheid biedt om zich te ontwikkelen. De kinderopvang is een belangrijke opvoedingsomgeving in het leven van een kind, een verlengde van de opvoeding thuis. De pedagogisch medewerkers zijn betrokken bij de opvoeding en nemen een deel van de opvoeding van de ouders over. Op deze manier is de kinderopvang een aanvulling op de gezinsopvoeding.

Het is daarom belangrijk om de opvoeding thuis en op de kinderopvang zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Het contact met ouders (later ook de school) en uitwisseling van informatie zijn dan ook van groot belang. Openheid, communicatie en respect voor elkaars normen en waarden zijn erg belangrijk.

De kinderopvang is daarnaast een plek waar de ontwikkeling van de kinderen wordt gestimuleerd. SDK heeft als doel de kinderen een uitdagende omgeving te bieden. De kinderen worden begeleid in hun exploratie en ontwikkeling. Kinderen worden zo spelenderwijs geprikkeld en uitgedaagd op alle ontwikkelingsgebieden.

Bso tijd is in beginsel vrije tijd. Kinderen mogen (binnen bepaalde grenzen) zelf beslissen wat ze willen doen. Er worden diverse activiteiten aangeboden om invulling te geven aan de vrije tijd, maar kinderen hebben altijd zelf de keuze om al dan niet te participeren in een activiteit.

SDK kinderopvang handelt op basis van deze drie kernwaarden:

PLEZIER

Boven alles staat natuurlijk het PLEZIER van de kinderen. De kinderen staan de hele dag centraal en we creëren voor ieder kind een plek waar het zich prettig voelt. Alleen als een kind zich prettig voelt, kan het zich optimaal ontplooien. Dat geldt ook voor de teams. Teams die werken met passie en enthousiasme, beleven plezier aan het eigen werk. Dat zorgt ervoor dat onze teams energie uitstralen, betrokken zijn en vernieuwend durven zijn. Dat is voelbaar voor de kinderen en ook voor ouders.

PERSOONLIJK

Onze contacten met kinderen, ouders, collega's onderling en andere relaties zijn PERSOONLIJK en

transparant. We zijn gastvrij en creëren een goede sfeer. Succesvolle kinderopvang begint bij de kwaliteit van relaties tussen mensen. We werken aan de opbouw van relaties door open te staan voor elkaar, door ons gelijkwaardig op te stellen, met oprechte interesse te luisteren en nieuwsgierig te zijn naar de ander. Zo kunnen we beter begrijpen wat nodig is om goed samen te werken. En daar plukken kinderen de vruchten van.

BLOEI

SDK kinderopvang wil bloeien, sprankelen: echt goed zijn in wat we doen! Om kinderen tot BLOEI te laten komen en ouders het beste te bieden. We grijpen kansen en creëren kansen. Vol durf, ambitie en optimisme. We zijn actief gericht op het bedenken van innovatieve oplossingen en samenwerking met anderen. Groei vraagt om stevige 'wortels' van veiligheid en stabiliteit. En ook de kennis, kunde en ervaring van onze teamleden, maar ook hun toewijding en betrokkenheid zijn van doorslaggevend belang. We dagen elkaar uit om talent te ontdekken en tot bloei te laten komen.

1.4. Doelstellingen

De bovenstaande visies vertalen zich naar de volgende doelstellingen, die overeenkomen met de doelstellingen in de wet kinderopvang:

1. Kinderen emotionele en lichamelijke veiligheid bieden.
2. Kinderen de gelegenheid bieden tot ontwikkelen van persoonlijke competenties.
3. Kinderen de gelegenheid bieden tot ontwikkelen van sociale competenties.
4. Kinderen de kans bieden om zich de normen & waarden en de 'cultuur' eigen te maken.

Deze doelstellingen zullen verderop in het beleid verder worden uitgewerkt.

H2 DE ONTWIKKELING VAN EEN KIND

Kinderen hebben van nature de drang om zich te ontwikkelen. Ieder kind doet dat op zijn eigen unieke manier, afhankelijk van zijn aanleg en temperament. Volwassenen begeleiden kinderen hierbij om hun eigen mogelijkheden te exploreren. Het is hun verantwoordelijkheid om een stimulerende omgeving te creëren. Ook de pedagogisch medewerker begeleidt de kinderen in hun exploratie en ontwikkeling. Ze stimuleert de kinderen om hun omgeving en zichzelf te ontdekken en hun eigen richting hierbinnen te bepalen.

2.1. Sociaal-emotionele ontwikkeling

Een pasgeboren baby is volkomen afhankelijk van de mensen die hem verzorgen. Baby's laten hun behoeften duidelijk blijken door te huilen (behoefte aan slaap, eten, drinken, troost, aandacht). De baby leert reageren op bekende gezichten en stemmen, toont emotie als hij opgepakt wordt en probeert contact te maken. Langzaamaan zal het kind meer contacten leggen, een uitgestoken hand pakken, kiekeboe spelen en aanwijzingen op leren volgen.

De wereld van dreumesen draait nog voornamelijk om zichzelf. Tijdens hun spel hebben ze nog weinig anderen nodig. Natuurlijk zoekt een dreumes wel interactie, bijvoorbeeld door te lachen, knuffelen of te protesteren, maar meestal worden deze mensen nog niet echt opgenomen in het spel.

Zo rond het tweede jaar vindt een verandering plaats.

Een peuter gaat zich wat meer naar buiten richten en raakt geïnteresseerd in wat anderen doen. Op deze leeftijd speelt het kind nog wel naast andere kinderen in plaats van met andere kinderen (parallelspeel). Dreumesen genieten van elkaars aanwezigheid en imiteren soms elkaars spel. Pogingen tot het maken van contact gebeuren meestal non-verbaal, door elkaar aan te raken, te duwen, te slaan en het geven of afpakken van speelgoed. Rond het derde jaar volgt het begin van samen spelen, waarbij de communicatie steeds belangrijker wordt. Kenmerken hiervan zijn samen delen, zich enigszins in de situatie van de ander kunnen inleven en in staat zijn zich aan regeltjes en afspraken te houden. De steeds groter wordende buitenwereld gaat een belangrijkere plaats innemen in de beleving van het kind.

Kenmerkend voor het schoolkind is dat het kind nu echt buiten de familie treedt. Het kind staat open voor sociale regels en wil "erbij" horen. In de groep bestaan allerlei ongeschreven wetten en regels waaraan het zich dient te houden. Spel neemt een belangrijke plaats in en vriendschappen zijn vaak langdurig.

Voor een gezonde emotionele ontwikkeling is het van belang dat kinderen de gelegenheid krijgen hun emoties te uiten. Soms is het noodzakelijk de initiatieven van een kind te beperken. Het kind leert omgaan met regels en gehoorzaamheid, maar leert ook opkomen voor zichzelf. Belangrijke emoties die kinderen uiten en waar pedagogisch medewerkers dus mee geconfronteerd worden zijn:

- vreugde en verdriet
- blijdschap en boosheid
- vertrouwen en angst
- plezier en pijn

De pedagogisch medewerker probeert een situatie zo goed mogelijk aan te voelen. Ze probeert te kijken door de ogen van het kind. De pedagogisch medewerker toont begrip voor wat het kind zegt of laat zien. Door gevoelens onder woorden te brengen leert de pedagogisch medewerker het kind gevoelens te onderscheiden en het vertrouwd te maken met het uiten van gevoelens. Het kind leert omgaan met anderen en met zijn eigen emoties. Hij leert dingen delen, conflicten oplossen en voor zichzelf opkomen. Ook leert hij zichzelf beter beheersen, bijvoorbeeld als hij tijdens een spelletje moet wachten tot hij aan de beurt is. Dit vormt de basis voor het ontwikkelen van normen en waarden.

2.2. Spraak-taalontwikkeling

Zelfs de jongste kinderen kunnen zichzelf al kenbaar maken, met bijvoorbeeld geluidjes (brabbelen),

gebaren en oogcontact. Rond het eerste jaar komt daar ook taal bij. Taal wordt steeds belangrijker voor kinderen. Zo leren ze dat de klanken die ze horen betekenis hebben en krijgen ze met behulp van taal een houvast om de wereld om zich heen te verkennen. Rond de eerste verjaardag zullen ze dan ook hun eerste woordjes gaan zeggen. Hun woordenschat zal daarna groeien. Een dreumes zal op een gegeven moment twee woord-zinnen gaan gebruiken. Na deze fase breidt het taalgebruik zich snel uit. De zinnen worden langer en complexer. Bij een schoolkind zal de spraak-taalontwikkeling gelijk op gaan met de cognitieve ontwikkeling.

Kinderen ontwikkelen taal door met anderen te praten. Daarom zal de pedagogisch medewerker tegen, maar vooral met het kind praten. Hierbij let ze erop dat haar eigen taalgebruik duidelijk en correct is. Ook zal ze regelmatig met het kind boeken lezen, liedjes zingen, rijmpjes en versjes opzeggen en woordspelletjes doen. Deze activiteiten zal ze niet alleen met de wat oudere kinderen doen, maar ook met baby's. Baby's hebben er namelijk ook een sterke behoefte aan dat er tegen hen gesproken wordt.

Er zijn grote verschillen in het tempo van de taalontwikkeling van kinderen. Als de taalontwikkeling bij kinderen iets minder snel verloopt, hoeft er niks aan de hand te zijn. Sommige kinderen stoppen namelijk eerst al hun energie in bijvoorbeeld leren lopen (de motorische ontwikkeling). De pedagogisch medewerker zorgt er daarom altijd voor dat er voldoende taalaanbod is. Ook is ze extra alert op kinderen die zich iets minder snel ontwikkelen. Mocht de pedagogisch medewerker zich zorgen beginnen te maken, dan wordt van haar verwacht dat ze deze zorg met de ouders bespreekt.

2.3. Cognitieve ontwikkeling

Nadenken, redeneren en problemen oplossen zijn allemaal aspecten van de cognitieve ontwikkeling. De cognitieve ontwikkeling en de taalontwikkeling zijn nauw met elkaar verweven en bepalen voor een groot deel hoe goed kinderen kunnen leren, op school en daarbuiten. Kinderen ontwikkelen hun verstandelijke vermogens in interactie met de wereld om hen heen. De meeste kinderen zijn uit zichzelf nieuwsgierig en leergierig. Daar speelt de pedagogisch medewerker op in, door iets aan te bieden wat past bij de interesse en wat kinderen uitdaagt om een stapje verder te zetten in hun ontwikkeling.

Jonge kinderen denken vooral concreet, vanuit hun eigen ervaringen en zintuiglijke waarnemingen. Ze gaan op onderzoek uit en ontdekken zo nieuwe dingen in de wereld om hen heen. Daarom is voor jonge kinderen experimenteren met materiaal erg belangrijk. Op deze leeftijd kan de pedagogisch medewerker de cognitieve ontwikkeling bijvoorbeeld stimuleren door boekjes te lezen, kleuren en vormen te benoemen en samen een puzzel te maken. Ook worden op deze leeftijd spelenderwijs de eerste rekenprikkels gegeven, met behulp van verschillende activiteiten op de groep. Bijvoorbeeld het tellen van de kinderen of van verschillende voorwerpen, het benoemen van de leeftijden van de kinderen en het benoemen van verschillende vormen.

Tussen de zeven en negen jarige leeftijd, neemt het geheugen en het concentratievermogen van kinderen sterk toe. Op school leren de kinderen lezen. Vaak gaan ze uit zichzelf lezen over onderwerpen die hen interesseren. De pedagogisch medewerker zorgt daarom voor eenvoudige informatieve boekjes, die de kinderen zelfstandig kunnen lezen. Tussen de 10 en 12 jaar is het logisch denken goed ontwikkeld en beschikken de kinderen over voldoende taalvaardigheid om meer complexe begrippen en redematies onder woorden te brengen. Kinderen zijn op deze leeftijd al beter in staat om abstract te denken, over situaties die zij niet zelf hebben meegemaakt. Ook kunnen ze zich inleven in verschillende standpunten. Dat maakt deze periode geschikt om bijvoorbeeld rollenspellen te spelen.

2.4. Motorische ontwikkeling

De ontwikkeling van het bewegen verloopt in de eerste vier levensjaren bij iedereen vrijwel gelijk, mits het kind zich veilig voelt. Hiermee wordt bedoeld dat kinderen hetzelfde patroon zullen volgen, maar dat het per kind verschilt in welk tempo dit gebeurt. Zo beweegt een baby vanuit reflexen. Denk hierbij

bijvoorbeeld aan het zuig- en grijpreflex. Deze reflexen zullen overgaan in automatische bewegingen, zoals de evenwichts- en opvangreactie. Kinderen zullen op een gegeven moment doorkrijgen dat ze deze bewegingen bewust in kunnen zetten. Hun spieren worden dan aangestuurd vanuit het zenuwstelsel.

De motorische ontwikkeling verloopt in het eerste levensjaar erg snel. Zo zijn de verschillen in motoriek tussen baby's en peuters enorm. Kinderen leren heel snel controle over hun lichaam te krijgen en daardoor neemt hun bewegingsvrijheid toe. Jonge kinderen ontwikkelen hun motoriek op natuurlijke wijze tijdens de dagelijkse activiteiten en tijdens hun spel. Later zal de motorische ontwikkeling ook gestimuleerd worden door bijvoorbeeld het beoefenen van een sport. De pedagogisch medewerker ondersteunt het kind in zijn motorische ontwikkeling door middel van spel, bewegingsactiviteiten en het bieden van bewegingsruimte, zowel binnen als buiten. Kinderen moeten zich vrij kunnen bewegen en hun energie kwijt kunnen. De pedagogisch medewerker biedt het kind dan ook de mogelijkheid om dit te kunnen doen, door kansen te creëren en te grijpen. Hierbij zorgt ze voor een veilige speelruimte en voor geschikte materialen die de motorische ontwikkeling stimuleren. Ook zal ze het kind tijdens deze activiteiten observeren, zodat ze aan kan sluiten bij de interesses en behoeften van het kind. Hierdoor kan ze ook beter inschatten wat een kind al zelf kan en waar het nog hulp bij nodig heeft (aansluiten bij de zone van de naaste ontwikkeling).

De motorische ontwikkeling bestaat uit een aantal gebieden, namelijk:

- Sensomotorische ontwikkeling (zintuigen en motoriek).
- Grote motoriek (bijvoorbeeld rennen, rollen, fietsen en klimmen).
- Fijne motoriek (bijvoorbeeld het vastpakken van speelgoed of tekenen en schrijven).
- Besef van het eigen lichaam (bijvoorbeeld kietelen of een ander imiteren).

Door een gevarieerd aanbod aan activiteiten aan te bieden, kan de pedagogisch medewerker ervoor zorgen dat alle gebieden gestimuleerd worden. Dit is uiteraard wel afhankelijk van de behoeften van het kind.

2.5. Creatieve ontwikkeling

De essentie van creativiteit is iets bedenken of doen wat nieuw is en dus anders dan de vaste manieren die je geleerd hebt. Jonge kinderen kennen nog geen vaste manieren en veel wat ze doen is nieuw. Ze zijn dus nog niet geremd in hun creativiteit. Kinderen hebben niet alleen een frisse kijk op de wereld, ze barsten ook nog eens van de fantasie en creativiteit. Vooral jonge kinderen worden daarbij (nog) niet tegengehouden door het idee dat iets niet mooi kan zijn of dat het niet goed is. Ze worden geboren met het vermogen om te vragen, te dromen en zich te verwonderen. Alles kan en dat is goed. Of het nu gaat om (toneel)spelen, dansen, zingen, muziek maken, knutselen, tekenen of schilderen. Naarmate kinderen ouder worden, worden ze zich meer bewust van zichzelf; hoe ze overkomen op anderen en wat anderen ervan kunnen vinden. Dit kan de creativiteit belemmeren. Dat is jammer want creatieve activiteiten zijn niet alleen leuk, maar ook goed voor de emotionele expressie (het zingen van een vrolijk of verdrietig liedje), de taalontwikkeling (denk aan dialogen bij een rollenspel), de concentratie, de fantasie, de motoriek, de cognitieve ontwikkeling en sociale vaardigheden. Daarnaast dragen creatieve activiteiten bij aan de zelfstandigheid van kinderen en het probleemoplossend vermogen.

De meeste kinderen zullen het fijn vinden om iets samen met de pedagogisch medewerker uit te proberen, in plaats van alleen. Dat samen doen heeft veel voordelen. Het geeft het kind meer zelfvertrouwen. De pedagogisch medewerker leert hierbij het kind kennen (denk aan sterke en zwakke kanten, en strategieën om problemen op te lossen). De pedagogisch medewerker is zich bewust van haar rol in dit proces: ze stimuleert het kind om veel te ontdekken en uit te proberen en denkt niet in termen van goed en fout. Daarbij zorgt ze ervoor dat er genoeg geschikt en veilig materiaal beschikbaar is, dat aansluit bij de verschillende behoeften en leeftijden van de kinderen.

2.6. Seksuele ontwikkeling

Als onderdeel van de ontwikkeling, maakt ook elk kind een seksuele ontwikkeling door. Hierbij zijn kinderen meer gericht op lichamelijk contact in de brede zin van het woord. Het is de taak van de volwassene om de kinderen hierin begeleiden en het goede voorbeeld geven. Kinderen moeten de ruimte krijgen om zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Hierdoor zullen ze een positiever gevoel over seksualiteit krijgen.

Vanaf de geboorte is er voor de baby al sensualiteit. Het kind wordt gestreeld en geknuffeld, en krijgt een gevoel van geborgenheid. Knuffelen is voor een baby erg belangrijk. Dit legt de basis voor zijn latere sociaal-emotionele ontwikkeling. Rond een half jaar ontdekken baby's hun eigen geslachtsdelen. Vaak gebeurt dit onbewust, doordat ze met hun handjes hun lichaam verkennen.

Peuters zijn zich al meer bewust van zichzelf en hun eigen lichaam. Ze leren dat ze er anders uitzien dan anderen (identiteitsvorming). Ze ontdekken de verschillen tussen mannen en vrouwen en komen erachter of ze zelf een jongetje of meisje zijn (de ontwikkeling van de sekse-identiteit). Peuters zijn niet alleen geïnteresseerd in hun eigen lichaam, maar ook in dat van anderen. Ze bestuderen hun eigen lichaam en laten het ook graag aan anderen zien. Ook raken ze meer bewust hun eigen geslachtsdelen aan, omdat dit hen een prettig gevoel geeft. Vanaf ongeveer driejarige leeftijd krijgen ze door dat er iets geheimzinnigs is met seksualiteit. Ze zullen dan ook meer gaan onderzoeken waar de grenzen van de volwassenen liggen.

Kleuters zullen verder gaan met het verkennen van hun lichaam en van dat van anderen. Hun fantasie gaat hierbij een grotere rol spelen. Je kunt dat terugzien in rollenspel als 'doktertje' en 'vadertje en moedertje'. Ze zullen vragen gaan stellen over de voortplanting en alles wat daarmee te maken heeft. Een simpele uitleg hierover zullen ze goed begrijpen. Ook krijgen ze steeds meer door dat bepaalde dingen worden afgekeurd door volwassenen, waardoor ze bijvoorbeeld minder snel openlijk bloot zullen lopen.

Kinderen tussen de zes en negen jaar maken een strikt onderscheid tussen jongens en meisjes. Ze willen graag bij de groep van de eigen sekse horen. Wel houden beide groepen elkaar in de gaten. Tijdens deze periode zullen ze ook voor het eerst verliefd worden. Ze hebben nog steeds interesse in seksualiteit maar zullen hier minder vragen over stellen, omdat ze beseffen dat dit een beladen onderwerp is. Ook ontwikkelen ze op deze leeftijd schaamte. Hierdoor kunnen ze zich in gezelschap ongemakkelijk voelen en willen ze zich bijvoorbeeld niet meer uitkleden waar anderen bij zijn.

Vanaf negenjarige leeftijd kunnen er lichamelijke en emotionele veranderingen op gaan treden. Bij meisjes gebeurt dit meestal eerder dan bij jongens. Ook zullen ze rond deze leeftijd voor het eerst verkering krijgen, elkaars hand vasthouden en een kusje op de wang geven. Vanaf tienjarige leeftijd krijgen ze meer interesse in de volwassen seksualiteit. Ze fantaseren hier meer over en komen door boeken, televisie of internet in aanraking met dit onderwerp, waardoor hun nieuwsgierigheid geprikkeld wordt. Kinderen van deze leeftijd kunnen echter juist ook heel terughoudend reageren, wanneer met hen over seksualiteit wordt gepraat.

De pedagogisch medewerker zal proberen woorden te geven aan de gevoelens die zij bij het kind ziet. Ze helpt het kind met het stellen van grenzen aan anderen en bespreekt ook dat het kind rekening met anderen moet houden. Ze is zich ervan bewust dat zij een voorbeeldfunctie heeft op dit gebied. Verder zal de pedagogisch medewerker altijd rekening houden met en respect hebben voor de behoeften van het kind en de wensen van de ouders.

2.7. Identiteitsontwikkeling

Identiteitsbesef ofwel zelfbesef betekent dat je weet dat je een persoon in de wereld bent. De ontwikkeling van zelfbesef verloopt meestal heel geleidelijk. Als een baby nog in de baarmoeder zit heeft het geen gedachten over zichzelf. Een pasgeboren baby beseft nog niet dat zijn lichaamsdelen van hemzelf zijn. Doordat de baby bepaalde bewegingen constant herhaalt, zal hij ontdekken dat hij zelf zijn arm laat bewegen. Dat is het eerste begin van zelfbesef en heeft te maken met lichamelijke gewaarwording en het

brein dat bepaalde verbanden tussen gebeurtenissen kan begrijpen. Op ongeveer tweejarige leeftijd kan een kind zichzelf in de spiegel herkennen. Ook dit is een vorm van zelfbesef. Naarmate een kind beter leert praten, neemt zijn zelfbesef toe. Hij kan dingen, gebeurtenissen en gevoelens onder woorden brengen en denkt er daardoor beter over na. Door gesprekjes met volwassenen over het verleden, heden en de toekomst, ontwikkelt het kind tijdsbesef. Meestal gebeurt dit op vierjarige leeftijd. Voor die tijd hebben kinderen nog geen besef van tijd, waardoor ze zichzelf alleen in het nu zien. Tijdsbesef is dus ook van invloed op de ontwikkeling van zelfbesef.

Het vergelijken van jezelf met anderen is tevens van invloed op de ontwikkeling van zelfbesef. Zonder vergelijking met anderen is een zelfbewustzijn niet goed voor te stellen. Een nadeel van dit vergelijken is dat kinderen hier ook onzeker van kunnen worden. De pedagogisch medewerker zal daarom de nadruk leggen op de vergelijking van het kind met zichzelf, in plaats van op de vergelijking met anderen. Wanneer een kind ontdekt dat hij een persoon is die verschilt van andere personen, ontdekt het kind zijn eigen "ik" en de eigen wil. Die eigen wil verschilt nog wel eens met die van anderen, waardoor het kind voor zichzelf op moet komen. Het kind leert op deze manier dat er grenzen en eisen aan zijn gedrag worden gesteld. Voor volwassenen is het belangrijk te realiseren dat een kind het gevoel moet hebben te worden gezien en de bevestiging moet krijgen dat hij er toe doet en dat hij mag zijn wie en hoe hij is. De pedagogisch medewerker zal daarom het kind positief benaderen. Ook zal ze aandacht besteden aan persoonlijke verhalen en het kind stimuleren zich te uiten en eigen keuzes te maken. Ze waardeert de eigenheden van het kind, zoals karakter, cultuur, tempo en voorkeuren.

H3 De houding van de pedagogisch medewerkers

“De pedagogisch medewerkers zijn de kern van de kwaliteit, zij geven alles vorm”

In de kinderopvang staat het kind centraal. Het kind ontwikkelt zich in interactie met zijn omgeving. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen een drietal interactieprocessen:

- de interactie tussen de pedagogisch medewerker en het kind²
- de interactie tussen het kind en de materiële omgeving
- de interactie tussen het kind en de andere kinderen.

De pedagogisch medewerker² is daarmee de belangrijkste spil van de opvang. Het zijn namelijk niet alleen haar³ directe interacties met het kind die de kwaliteit beïnvloeden, maar ook haar invloed op de interacties van het kind met de materiële omgeving en die met de andere kinderen bepaalt in hoge mate de ervaringen die het kind opdoet tijdens de opvang. Haar houding vormt daarmee de kern van de kwaliteit. De pedagogisch medewerkers zijn daarom de belangrijkste factor in het behalen van de genoemde doelstellingen.

De manier waarop pedagogisch medewerkers een veilige omgeving creëren en vertrouwde relaties kunnen opbouwen met de kinderen en tussen kinderen onderling, is dus van groot belang voor de kwaliteit van de opvang. Er zijn een zestal aspecten, de zogenoemde interactievaardigheden, die onze pedagogisch medewerkers hierbij inzetten:

Sensitieve responsiviteit

Een kind heeft anderen nodig om zich prettig te kunnen voelen en zich goed te kunnen ontwikkelen. Het heeft behoefte aan aandacht, warmte en emotionele steun. Elk kind laat dit op zijn⁴ eigen manier blijken. Onze pedagogisch medewerkers zijn daarom gevoelig ('sensitief') voor de signalen die een kind afgeeft, door goed te kijken naar het kind en te proberen te begrijpen wat het bedoelt. Vervolgens reageren zij adequaat ('responsief') door op de juiste manier in te spelen op de signalen van het kind. Het is in deze interacties belangrijk om de emoties en gevoelens van kinderen, bijvoorbeeld bij angst, blijdschap, trots of verdriet, te verwoorden. Op deze manier kan de pedagogisch medewerker laten merken dat ze zich betrokken voelt bij wat het kind doet, voelt en meemaakt, dat ze hier begrip voor heeft en dat ze het kind hierin ondersteunt. Dit hoeft niet altijd te betekenen dat het kind krijgt wat hij wil. Je kunt niet altijd aan zijn wensen tegemoet komen, maar je kunt wel laten merken dat je zijn gevoelens opvangt.

Reageren op een kind kan ook met non-verbale reacties. Met een glimlach, aai over de bol een knuffel of de nabijheid te zoeken, geef je een kind ook al een gevoel van geborgenheid. Door sensitief-responsieve reacties te ontvangen zal een kind ervaren dat het op de pedagogisch medewerker kan rekenen, dat zij hem de moeite waard vindt en vertrouwen in hem heeft. Dit geeft hem een gevoel van veiligheid. De pedagogisch medewerker vormt een veilige basis voor het kind. Hierdoor zal hij vertrouwen krijgen in de omgeving en in zichzelf waardoor hij, vanuit die veilige basis, de omgeving durft te gaan ontdekken en nieuwe dingen durft te proberen. Een kind zal daardoor in staat zijn zijn nieuwe vaardigheden te oefenen en zichzelf verder te ontwikkelen.

Een kind dat sensitief-responsieve reacties ontvangt van opvoeders zal daarnaast veerkracht ontwikkelen. Een kind dat veerkrachtig is, heeft doorzettingsvermogen en flexibiliteit om problemen op te lossen en is in staat zich aan te passen aan (nieuwe) situaties. Een kind zal hierdoor beter met stress om kunnen gaan. Tegelijkertijd zal het kind ook inlevingsvermogen ontwikkelen. Hierdoor zal het kind proberen anderen te

² Voor de leesbaarheid gebruiken wij de term pedagogisch medewerker, voor zowel de mannelijke als vrouwelijke medewerkers.

³ Voor het gehele beleid geldt: Waar 'haar' staat kan ook 'zijn' gelezen worden.

⁴ Voor het gehele beleid geldt: Waar 'zijn' staat kan ook 'haar' gelezen worden.

begrijpen en te helpen.

Respect voor autonomie

Door actief bezig te zijn ontdekt een kind de wereld om zich heen en zijn eigen mogelijkheden in die wereld. Baby's zijn geheel afhankelijk van de zorg van volwassenen. Maar hoe ouder een kind wordt, hoe meer het zelf zal willen en kunnen doen. Het is daarom goed om kinderen de mogelijkheid en de ruimte te geven om dit te kunnen doen. Onze pedagogisch medewerkers streven ernaar ieder kind de kans te geven nieuwe dingen uit te proberen, nieuwe handelingen te oefenen en zelf oplossingen te bedenken voor problemen waar ze tegenaan lopen. Wanneer het een kind lukt om iets zelf te doen of zelf een probleem op te lossen zal het trots zijn op zichzelf en zo zelfvertrouwen en een positief gevoel over zichzelf opbouwen. Dit zal leiden tot een positief zelfbeeld. Hierdoor raken kinderen tevens gemotiveerd om de volgende keer weer iets nieuws uit te proberen. Door toe te passen wat een kind eerder geleerd heeft, zal het zich ontwikkelen tot een zelfstandig persoon die actief nieuwe ervaringen op wil doen, een persoon met een eigen 'ik'.

Respect voor autonomie betekent ook dat een kind steun krijgt bij activiteiten waarbij hij die nodig heeft en dat het daarnaast ongestoord zelfstandig bezig kan zijn wanneer dat mogelijk is. Ieder kind is anders, dus ieder kind zal de dingen op zijn eigen manier en op zijn eigen tempo doen. Wanneer een kind eerst zelf een handeling probeert uit te voeren of oplossingen zoekt voor de problemen waar hij mee te maken krijgt, ontwikkelt het zelfredzaamheid en leert het oplossingsgericht te denken.

De pedagogisch medewerker ziet elk kind voor vol aan en houdt rekening met zijn gevoelens, wensen en ideeën. Wanneer mogelijk gaat ze daarover met het kind in gesprek. Het is belangrijk om een kind voor te bereiden op de dingen die komen gaan en (naargelang de leeftijd) een kind een mate van eigen inbreng in de gang van zaken te geven. Zo is het kind niet volledig afhankelijk van volwassenen.

Iedere leeftijdsfase en ieder kind kent zijn eigen behoeften. Onze pedagogisch medewerkers stemmen de balans tussen steun en autonomie hier op af. Door als pedagogisch medewerker een kind als een apart individu te beschouwen en aan te sluiten bij de eigenheid en mogelijkheden van een kind, kan een kind volledig tot zijn recht komen.

Praten en uitleggen

Jonge kinderen gebruiken weinig of eenvoudige taal, maar ze beschikken over een rijk scala aan non-verbale middelen om te communiceren. Ze communiceren door middel van gebaren, gezichtsuitdrukkingen en geluiden. Toch is taal vanaf het begin af aan al erg belangrijk. Het leren van taal begint al vanaf de geboorte. Baby's hebben een aangeboren taalvermogen en zijn als vanzelf in staat om taal te leren spreken en begrijpen. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat zij voldoende blootgesteld worden aan taal. Om deze reden omringen de pedagogisch medewerkers de kinderen op de groep met voldoende taal.

Taal leren is een sociaal proces, kinderen leren in wisselwerking met mensen in hun omgeving. Het is daarom zeer belangrijk om van jongs af aan veel met kinderen te praten. Het is hierbij van belang om rekening te houden met het taal- en begripsniveau van kinderen. De pedagogisch medewerkers stemmen hun taalgebruik af op de mogelijkheden van een kind, zowel qua vorm als qua inhoud. Ook passen ze hun eigen tempo aan, aan dat van het kind. Daarnaast is ook geïnteresseerd luisteren naar wat een kind wil vertellen of duidelijk wil maken van grote toegevoegde waarde. Elk kind heeft het recht gehoord te worden. Daarnaast kan de pedagogisch medewerker zo beter inspelen op de wensen en behoeften van het kind. De pedagogisch medewerkers praten niet alleen tegen een kind maar ook echt met een kind, over wat hem bezighoudt en wat zijn interesse heeft.

De meeste kinderen praten graag met volwassenen. Ze willen vertellen wat ze beleefd hebben, laten zien

wat ze gedaan hebben, de mening van een volwassene horen en ze willen uitleg krijgen over allerlei onderwerpen die ze niet begrijpen. Doordat de pedagogisch medewerkers veel praten met kinderen en uitleg geven, leren ze kinderen de wereld om hen heen te begrijpen.

De pedagogisch medewerkers helpen kinderen met het afstemmen van hun gedrag op de omgeving. Door te praten en uitleg te geven bevorderen ze naast de taalontwikkeling dus ook de cognitieve en de sociale ontwikkeling.

Structureren en grenzen stellen

Structuur geeft kinderen houvast en vergroot hun gevoel van veiligheid. Kinderen die zich veilig en zeker voelen, voelen zich vrij om op onderzoek uit te gaan en hun omgeving te ontdekken en ervaringen te verbreden. Hierdoor worden ze in staat gesteld om nieuwe dingen te leren. De pedagogisch medewerkers brengen structuur en ordening aan door een vaste dagindeling, vaste plekken voor de verschillende activiteiten, vaste plaatsen voor materialen en een duidelijke opbouw van activiteiten.

Daarnaast zijn de pedagogisch medewerkers zelf ook voorspelbaar in hun eigen gedrag. Ook dit draagt bij aan een duidelijke structuur en een gevoel van veiligheid. Zo weet een kind waar hij aan toe is, wat het van de pedagogisch medewerker kan verwachten en kan het kind zijn gedrag beter afstemmen op de situatie.

Kinderen hebben duidelijke grenzen nodig voor wat wel en niet mag. Binnen die grenzen kunnen zij zich vrij bewegen. Ze leren hierdoor hun gevoelens op een acceptabele manier te uiten en hun gedrag te sturen (zelfregulatie). Doordat de pedagogisch medewerkers consequent en respectvol grenzen stellen aan het gedrag van kinderen, weten kinderen wat van hen verwacht wordt. Door zelf het goede voorbeeld te geven, gedragsregels regelmatig te herhalen en gewenst gedrag te benoemen en te belonen stimuleren pedagogisch medewerkers de kinderen in het aanleren en vasthouden van positief gedrag.

Begeleiden van interacties tussen kinderen

Om zich optimaal te kunnen ontwikkelen, is het voor kinderen van belang dat ze in aanraking komen met leeftijdsgenootjes. Zo leren ze met elkaar om te gaan, voor zichzelf op te komen en aardig te zijn voor een ander. Verder leren ze om op een goede manier samen te spelen en te delen. Kinderen die positieve ervaringen opdoen in sociale omgang met andere kinderen ontwikkelen zelfvertrouwen, sociale competentie en een groter inlevingsvermogen. Omdat kinderen binnen de kinderopvang in groepen met andere kinderen opgevangen worden is dit een ideale plaats om sociale vaardigheden te oefenen. Ze doen daarbij zowel positieve als negatieve ervaringen op. Maar juist wanneer iets niet helemaal goed gaat, kunnen de kinderen er veel van leren. Pedagogisch medewerkers hebben door de manier van ondersteunen en begeleiden veel invloed op de manier waarop interacties tussen kinderen verlopen. Het is dus niet alleen belangrijk dat zij zelf positieve interacties met kinderen aangaan, maar ook dat ze positieve interacties tussen kinderen onderling bevorderen.

De pedagogisch medewerkers dragen zorg voor een positieve en gezellige groeps sfeer. Zij stimuleren positieve relaties tussen de kinderen onderling en bevorderen een positieve sfeer binnen de groep, waarbij iedereen zichzelf mag zijn en iedereen erbij hoort. De pedagogisch medewerkers dragen er op deze manier zorg voor dat kinderen de kans krijgen om hechte relaties met elkaar op te bouwen. Hieruit ontstaan waardevolle interacties tussen kinderen, die een positieve invloed hebben op de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Daarnaast stimuleren de pedagogisch medewerkers interactie tussen de kinderen, door gezamenlijke momenten in het dagritme op te nemen en groepsactiviteiten te organiseren. Door dergelijke positieve groepsmomenten te creëren stimuleren zij verbondenheid en een 'wij-gevoel' in de groep. Ook bevorderen de medewerkers interactie tussen kinderen door het organiseren en begeleiden van spel in kleine groepjes en het stimuleren van samenspel.

Ontwikkelingsstimulering

Bij ontwikkelingsstimulering gaat het om de dingen die de pedagogisch medewerkers doen om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Daarvoor moeten zij het kind volgen in zijn ontwikkeling en aansluiten bij de behoeften en interesses van het kind. Hiervoor zijn zij niet alleen op de hoogte van het ontwikkelingsverloop van kinderen, ze weten ook hoe je kinderen moet observeren. Die observaties zijn dan vervolgens weer het uitgangspunt voor het handelen.

Ontwikkelingsstimulering kan plaatsvinden door het wekken van interesse van kinderen voor nieuwe activiteiten of materialen en door met kinderen te praten over interessante onderwerpen of problemen. Ook kunnen de pedagogisch medewerker de kinderen wijzen op nieuwe mogelijkheden in bestaande activiteiten of van bestaande materialen, om hen verder te helpen in hun ontwikkeling. De pedagogisch medewerkers geven een kind zo de gelegenheid om zijn kennis en vaardigheden te oefenen en uit te breiden.

Pedagogisch medewerkers kunnen ook als rolmodel fungeren, door eerst zelf de activiteit uit te voeren, het materiaal te gebruiken of door met de kinderen mee te spelen. Ze kunnen ook de randvoorwaarden creëren, door een kind een suggestie te doen voor een activiteit of hem te wijzen op (het gebruik van) materiaal. Het kind zal vervolgens door de activiteit te doen of het materiaal te gebruiken, ontdekken welke nieuwe kennis of nieuwe vaardigheden hij opdoet. De medewerkers houden hierbij te allen tijde oog voor het eigen ontwikkelingstempo van ieder kind, om te voorkomen dat een kind geforceerd wordt in zijn ontwikkeling.

H4 De doelstellingen van SDK kinderopvang

4.1 Emotionele en lichamelijke veiligheid bieden

Emotionele veiligheid - "Een veilig gevoel is de basis"

Deze eerste doelstelling is eigenlijk de belangrijkste, aangezien veiligheid een voorwaarde is om de andere doelstellingen te kunnen bereiken. Een kind ontwikkelt zich door de omgeving te verkennen, te onderzoeken en nieuwe dingen uit te proberen; het zogenoemde exploreren. Voor kinderen is het belangrijk dat ze zich veilig en geborgen voelen. Dit geeft kinderen de ruimte en energie om de wereld om zich heen te gaan verkennen en om nieuwe vaardigheden te oefenen. De mate waarin een kind durft te exploreren, hangt af van de mate waarin een kind zich prettig en op z'n gemak voelt (het welbevinden). Onder welbevinden wordt verstaan, of een kind zich zowel fysiek als emotioneel veilig voelt. Kinderen met een hoge mate van welbevinden zijn open, nieuwsgierig, levenslustig, tevreden, ontspannen, vol zelfvertrouwen en evenwichtig. Een kind kan zich dus pas optimaal ontwikkelen wanneer het zich veilig en prettig voelt.

Hechting

Hechting vormt de basis van emotionele veiligheid. Een gehechtheidsrelatie is een diepe en duurzame gevoelsband/gevoelsrelatie tussen een kind en één of meerdere personen, waarmee het kind regelmatig contact heeft. Een gehechtheidsrelatie is het resultaat van herhaaldelijk contact. Door langer met elkaar om te gaan, ontstaan verwachtingspatronen. Het kind weet dan wat het aan de volwassene heeft. Er ontstaat een emotionele band. Een warme, vertrouwde relatie tussen volwassene en kind houdt in dat een kind weet dat hij op de volwassene kan vertrouwen, dat de volwassene beschikbaar is wanneer het kind dat nodig heeft, dat er goed voor hem gezorgd wordt en dat hij gerespecteerd wordt. Wanneer een kind volwassenen als warm en vertrouwd beschouwt, gebruikt hij hen als veilige basis van waaruit hij de omgeving kan verkennen en waarbij hij troost en bescherming kan zoeken.

Het opbouwen van een veilige hechtingsrelatie is van groot belang voor een kind. De eerste hechtingsrelaties vormen de basis van de sociaal-emotionele ontwikkeling op latere leeftijd. Het zijn namelijk de eerste ervaringen die een kind opdoet met sociaal contact. Een kind ontwikkelt zo een basisvertrouwen in zijn omgeving en neemt dit basisvertrouwen ook mee naar andere situaties en volwassenen. Een veilige hechting biedt een kind dus de mogelijkheid tot het opbouwen van gezonde relaties met anderen. Daarnaast is gebleken dat een veilige hechting ook van positieve invloed is op de ontwikkeling van emotieregulatie en de cognitieve ontwikkeling.

De primaire hechtingsfiguren (de belangrijkste hechtingsfiguren) zijn uiteraard de ouders van het kind. Maar een kind kan meerdere hechtingsrelaties aangaan, zo ook met de pedagogisch medewerker. Zij zijn de vervangende hechtingsfiguren, wanneer een kind op de kinderopvang is. Tijdens de uren op de opvang bieden de pedagogisch medewerkers een warme, veilige basis, waar een kind op kan vertrouwen. Hij kan bij haar troost en bescherming vinden.

Sensitiviteit

Sensitiviteit van de hechtingsfiguur speelt een belangrijke rol bij het vormen van een hechtingsrelatie. De pedagogisch medewerkers hebben daarom een sensitieve en responsieve houding. Dit houdt in dat zij alert zijn op zowel verbale als non-verbale signalen van de kinderen (sensitiviteit). Zij zijn daarnaast in staat deze signalen correct te interpreteren en stemmen hier vervolgens hun eigen handelen adequaat op af (responsiviteit). De pedagogisch medewerkers hebben aandacht voor elk kind, begrijpen wat hen bezig houdt en reageren passend en liefdevol. Dit doen zij met kennis van ieder kind en met betrokkenheid.

Basisvertrouwen

De basis voor de hechtingsrelaties (het basisvertrouwen) wordt grotendeels in het eerste levensjaar van een kind gelegd. Dit basisvertrouwen en het verwachtingspatroon dat het kind heeft over andere mensen, neemt het kind mee naar andere situaties en andere volwassenen in zijn verdere leven. Maar ook na het eerste levensjaar blijven hechtingsrelaties zeker nog beïnvloedbaar. Hechting blijft te allen tijde een punt van aandacht.

Kinderen in de buitenschoolse opvang hebben de hechtingsfase al grotendeels doorlopen. Bij een positief verloop zullen zij op school en in de buitenschoolse opvang kunnen vertrouwen op de volwassenen om hen heen. Een goede band met de pedagogisch medewerkers geeft kinderen ook op deze leeftijd een gevoel van veiligheid. Vanuit die veiligheid kunnen ze vervolgens op zoek naar nieuwe uitdagingen en avonturen. Om deze relatie met kinderen op te bouwen, hebben ook pedagogisch medewerkers in de buitenschoolse opvang een sensitieve en responsieve houding.

Positieve groepssfeer

Ook de andere kinderen op de kinderopvang zijn van invloed op het gevoel van emotionele veiligheid en welbevinden van een kind. De pedagogisch medewerkers dragen daarom zorg voor een positieve en gezellige groepssfeer. Zij stimuleren positieve relaties tussen de kinderen onderling en bevorderen een groepsklimaat waarin iedereen zichzelf mag zijn en iedereen erbij hoort.

Wennen

Voor kinderen is het belangrijk om de tijd te krijgen om te wennen, wanneer ze naar de kinderopvang komen of naar een volgende groep gaan. Ze moeten kunnen wennen aan de pedagogisch medewerkers, de andere kinderen en aan de groepsruimte. Een wenperiode geeft kinderen de tijd om een vertrouwensband te kunnen opbouwen met de pedagogisch medewerkers, zodat ze zich veilig voelen op de groep. Afhankelijk van de leeftijd en de wensen van de ouder zal hiervoor een wenschema worden opgesteld. Tijdens de wenperiode kan een kind meerdere malen een bezoek aan de groep brengen.

Wennen is niet alleen belangrijk voor de kinderen; ook de ouders moeten wennen aan de kinderopvang. Ouders moeten wennen aan het feit dat ze de zorg voor hun kind uit handen geven en zij de opvoeding delen met de pedagogisch medewerkers. Zij moeten de tijd krijgen om een vertrouwensband met de pedagogisch medewerkers op te bouwen. SDK streeft ernaar om ouders tijdens de wenperiode een goed gevoel te geven over de opvang en het vertrouwen te geven dat hun kind in goede handen is.

Structuur en regelmaat

Ook structuur, regelmaat en duidelijkheid zijn belangrijke voorwaarden voor een gevoel van veiligheid bij de kinderen. Wanneer kinderen niet precies weten hoe de dag zal gaan lopen, wat er allemaal gaat gebeuren en wat ze kunnen verwachten, kan dit een onrustig en onveilig gevoel veroorzaken. Kinderen voelen zich meer op hun gemak wanneer dingen herkenbaar en voorspelbaar zijn en ze weten waar ze precies aan toe zijn. Herhalingen maken de wereld voorspelbaar en veilig. Er wordt structuur en regelmaat geboden door te werken met een vaste dagindeling, rituelen, stabiliteit op de groepen en regels en grenzen. Deze begrippen worden hieronder verder uitgewerkt.

Een vaste dagindeling

Een dagritme bestaat uit een afwisseling van speel-leeractiviteiten, verzorgingsactiviteiten (zoals eten, drinken, handen wassen, verschoond worden en naar bed gebracht worden) en momenten van rust. Spontaan vrij spel wordt afgewisseld met activiteiten die door de pedagogisch medewerkers worden aangeboden, actieve momenten worden afgewisseld met momenten van rust en binnenspel wordt

afgewisseld met buiten spelen. Op de groep wordt iedere dag hetzelfde dagritme aangehouden en herhaald, zodat een dag op de opvang herkenbaar en voorspelbaar is voor de kinderen.

De pedagogisch medewerkers bieden kinderen een vast dagprogramma waarin ze zorgen voor gezelligheid, gezamenlijkheid en voor een dagritme dat regelmaat en houvast geeft. Maar binnen dit dagritme is zeker ruimte voor individuele verschillen.

De mate waarin kinderen een individueel dagritme moeten kunnen volgen of houvast kunnen vinden in het ritme van de groep, verschilt sterk per leeftijd.

Op de babygroep is het dagritme afhankelijk van het individuele eet- en slaapritme van de kinderen. De pedagogisch medewerkers proberen hierin zoveel mogelijk aan te sluiten bij het eigen schema van de ouder. Wel zijn er op de babygroep al een aantal vaste gezamenlijke momenten, zeker voor de dreumesen. Bijvoorbeeld de ochtend kring en het fruit eten.

In de peutergroep is het dagritme duidelijker. Op deze leeftijd zijn de meeste kinderen in staat om zich aan te passen aan het ritme van de groep. Het dagritme staat in het teken van 'samen doen'. Wel gaan de pedagogisch medewerkers flexibel met dit dagritme om. Dit houdt in dat kinderen, wanneer ze daar behoefte aan hebben, ook van het dagritme kunnen afwijken. Bij een wisseling van een onderdeel geven de pedagogisch medewerkers de kinderen ruim de tijd om deze overgang te maken.

De dagindeling van de buitenschoolse opvang wordt grotendeels bepaald door de schooltijden. Hierdoor kent de bso enige variatie in het dagritme; er zijn korte middagen vanaf ongeveer 15.00 uur, lange middagen op de woensdag en hele dagen tijdens studiedagen en schoolvakanties. De lengte van de middag is dus van grote invloed op het dagritme dat geboden wordt. Wel kent de bso een aantal vaste gezamenlijke momenten die elke dag terugkomen, zoals het halen en brengen van en naar school, de lunch en het fruit eten.

Rituelen

Rituelen spelen een belangrijke rol in het dagritme. Elke dag bestaat uit terugkerende onderdelen en een vaste volgorde. Bijvoorbeeld verzorgingshandelingen, terugkerende liedjes tijdens het opruimen en eten en een vaste plek voor spullen en speelgoed. Op deze manier bieden de pedagogisch medewerkers de kinderen structuur en duidelijkheid. Een kind weet zo precies wat er gaat gebeuren. Dit biedt hem grip op de loop der dingen, herhaling maakt de omgeving veilig. Ook dit is een reden waarom stabiele relaties zo belangrijk zijn voor kinderen. Alleen met bekende pedagogisch medewerkers en speelkameraadjes kunnen deze rituelen worden opgebouwd.

Stabiliteit op de groepen

De groepen zijn naar leeftijd ingedeeld, om zo goed mogelijk te kunnen inspelen op de ontwikkelingsbehoefte van ieder kind. De leeftijdsopbouw kan per groep variëren, maar over het algemeen is de verdeling als volgt:

- babygroepen (kinderen tot ongeveer twee jaar)
- peutergroepen en peuterspeelzalen (kinderen van twee tot vier jaar)
- buitenschoolse opvang (kinderen die naar de basisschool gaan).

Een enkele stamgroep binnen de dagopvang is verticaal met kinderen van 0 of 1 tot 4 jaar. Binnen de bso varieert de leeftijdsopbouw binnen de groepen afhankelijk van de beschikbare groepsruimte op de locatie. Bij het plaatsen van kinderen in een basisgroep op de bso kunnen naast de leeftijd tevens ontwikkelingsniveau, interesses en individuele behoeften van de kinderen (bijvoorbeeld in het geval er een broer/zus op dezelfde bso zit) en talenten of expertises van de beroepskrachten een rol spelen.

De leeftijd van de kinderen in de groep is mede bepalend voor de maximale groepsgrootte. Als er meer jongere kinderen aanwezig zijn in een groep, zal het maximale aantal kinderen lager liggen. SDK houdt hierbij de wettelijk bepaalde regelgeving aan, zoals op de website www.1ratio.nl terug te vinden is.

Zoals eerder beschreven ontleent een kind een gevoel van veiligheid aan de vertrouwdheid met een pedagogisch medewerker. Voor het opbouwen van zo'n vertrouwensrelatie is herhaaldelijk contact nodig. Dit kost tijd, de kwaliteit van de band tussen een pedagogisch medewerker en een kind wordt sterk bepaald door de continuïteit van de relatie. SDK kinderopvang werkt daarom met vaste pedagogisch medewerkers en stamgroepen. Er wordt geheel volgens de landelijke 'Wet kinderopvang' gewerkt en voldaan aan de wettelijke kwaliteitseisen m.b.t. de groepsgrootte en het aantal kinderen per beroepskracht.

Het kan uiteraard voorkomen dat een pedagogisch medewerker ziek wordt of met vakantie gaat. Dan zal er inval op de groep moeten komen. SDK kinderopvang heeft hier een eigen invalpool voor, zodat ook met een invalmedewerker op de groep volgens de pedagogische werkwijze en eisen wordt gewerkt.

Regels en grenzen

Regels en grenzen geven kinderen houvast en vergroten hun gevoel van veiligheid. Binnen die grenzen kunnen zij zich vrij bewegen. Ze leren hierdoor hun gevoelens op een acceptabele manier te uiten en hun gedrag te sturen (zelfregulatie). Doordat de pedagogisch medewerkers consequent en respectvol grenzen stellen aan het gedrag van kinderen, weten kinderen wat er van hen verwacht wordt en wat wel en wat niet mag.

Lichamelijke veiligheid - "Met vallen en opstaan"

Een kind leert met vallen en opstaan. Kleine ongelukken als vallen, stoten, tegen elkaar op botsen of uitglijden zijn niet te vermijden, net als thuis. Deze ongelukken zijn het gevolg van de vrijheid die de kinderen krijgen om de wereld te onderzoeken en de grenzen te verkennen. Zo leren zij om te gaan met risico's. De pedagogisch medewerkers beschermen de kinderen daarbij tegen gevaren die zij zelf nog niet zien. Risico's worden zo klein mogelijk gemaakt, maar SDK is van mening dat kinderen niet tegen alles beschermd kunnen worden.

De pedagogisch medewerkers zijn opgeleid om de kinderen bij hun ontdekkingstocht te begeleiden. Zij zorgen voor een uitdagende omgeving, waarbij de veiligheid van de kinderen voldoende gewaarborgd is. Binnen die omgeving krijgen kinderen de kans om zelf keuzes te maken en aan te geven wat ze wel en niet willen. Zo kunnen ze verschillende ervaringen opdoen. Ze mogen hierbij fouten maken en risico's tegen komen.

Locatiemanagers en directie ondersteunen de groepsleiding hierbij, zodat zij zelfstandig nieuwe situaties kunnen beoordelen op veiligheid. Op deze manier kunnen de pedagogisch medewerkers de veiligheid ook waarborgen in omstandigheden die niet in protocollen beschreven zijn.

Alle SDK locaties zijn speciaal voor kinderopvang gebouwd. Dit betekent dat er veel aandacht is besteed aan de veiligheid van de kinderen. Zo hebben alle groepen bewust een open groepsindeling, waardoor de ruimtes overzichtelijk zijn voor zowel de medewerkers als de kinderen. Daarnaast zijn de ruimtes tussen de deuren en deurposten afgeschermd met vingerstrips, de haakjes van de kapstokken zijn weggewerkt en de wasbakken en de toiletten zijn op een kindvriendelijke hoogte aangebracht. Er zitten geen scherpe hoeken aan het meubilair en het speelgoed is leeftijdsadequaat en voldoet aan alle eisen. Ook het meubilair en de grote speelelementen zijn gecertificeerd. Daarnaast wordt op een groot deel van de locaties gebruik gemaakt van een vingerscan als toegangssysteem.

Alle locaties van SDK voldoen ruimschoots aan de wettelijke eisen voor veiligheid en hygiëne en worden

jaarlijks door de GGD gecontroleerd. Er wordt geheel conform de landelijke 'Wet kinderopvang' gewerkt. Hiermee wordt voldaan aan de wettelijke kwaliteitseisen, zo ook de eisen m.b.t. de veiligheid en gezondheid van kinderen.

In de Risico-inventarisatie van de locaties staat gedetailleerd beschreven op welke wijze er binnen de organisatie met veiligheid, hygiëne en gezondheid wordt omgegaan. Jaarlijks worden tevens op alle locaties en in alle groepen risico-inventarisaties uitgevoerd. Daarnaast staan er meerdere protocollen rondom veiligheid beschreven in het protocollenboek.

De tussenschoolse opvang of overblijf die we verzorgen hoeft niet aan alle eisen te voldoen, omdat deze niet onder de Wet kinderopvang valt en de financiering en het tarief ook anders is. Voor de tussenschoolse opvang kunnen we daarom afwijken van de wettelijke eisen.

4.2. Stimuleren van de persoonlijke competenties

“Spelend leren door zelf te ervaren”

Kinderen hebben van nature de drang om zich te ontwikkelen. Ieder kind doet dat op zijn eigen unieke manier, afhankelijk van zijn aanleg en temperament. Volwassenen begeleiden kinderen hierbij, zodat zij hun eigen mogelijkheden kunnen exploreren. Het is de verantwoordelijkheid van de volwassene om een stimulerende omgeving te creëren. Ook bij SDK worden de kinderen begeleid in hun exploratie en ontwikkeling. De pedagogisch medewerkers stimuleren kinderen om hun omgeving en zichzelf te ontdekken en hierin hun eigen weg te vinden.

Spelenderwijs ontwikkelen

Kinderen ontwikkelen door zelf te ontdekken, te zien en te ervaren. Ze leren spelenderwijs. Dit is voor kinderen een natuurlijke manier om te ontwikkelen en hun omgeving te verkennen. Door te spelen, uit te proberen, te kijken en te imiteren worden ook dagelijkse activiteiten een leermoment. Voelend, handelend en spelend doen kinderen zo ervaringen op. Spelen geeft plezier. Het spel geeft hen een natuurlijke motivatie om niet op te geven tijdens de lange weg van oefenen.

Door te spelen oefenen kinderen alle motorische, sociale, emotionele, cognitieve, morele en communicatieve vaardigheden die ze nodig hebben. Een kind leert hierdoor nadenken over dingen, vooruitdenken en plannen. Het leert problemen op te lossen en leert hoe alles werkt. Door activiteiten als klimmen, klauteren en rondrennen wordt de grove motoriek ontwikkeld en door activiteiten als knutselen en bouwen met constructiemateriaal wordt de ontwikkeling van de fijne motoriek gestimuleerd. Door te spelen met andere kinderen leert het kind sociale vaardigheden.

De pedagogisch medewerkers zorgen ervoor dat de groepsruimte een veilige maar uitdagende omgeving is, die de kinderen uitnodigt tot spelen en tot gezellig samen zijn. De groepsruimtes zijn overzichtelijk ingericht met duidelijke hoeken en een vaste plek voor het speelgoed.

Kansen grijpen en kansen creëren

Voor jonge kinderen is de hele wereld nieuw. Elke dag doen ze nieuwe ervaringen op en leren ze nieuwe dingen. Iedere situatie is voor jonge kinderen een leersituatie, ook de verzorgingsmomenten. De kunst van het stimuleren van jonge kinderen is om hierbij aan te sluiten. De pedagogisch medewerkers hebben oog voor kansen op alle ontwikkelingsgebieden. Het is belangrijk om deze kansen te zien en te grijpen: een kans om te praten, te onderzoeken, uit te leggen, kortom om het kind iets te leren.

Kinderen zijn gemakkelijker te enthousiasmeren en interesseren en zullen sneller dingen oppikken, wanneer iets aansluit bij hun eigen belevingswereld. De pedagogisch medewerkers kijken waar de interesse en betrokkenheid van een kind ligt en spelen hier vervolgens op in. Ze sluiten aan bij de belevingswereld van een kind door de initiatieven van de kinderen te volgen en uit te breiden.

Daarnaast creëren de pedagogisch medewerkers zelf ontwikkelingskansen voor de kinderen. Dit doen zij door het aanbieden van spelactiviteiten, de onderdelen van het dagprogramma en door kinderen actief te betrekken bij verzorgende activiteiten en huishoudelijke klusjes. Naast het feit dat het helpen bij huishoudelijke klusjes stimulerend is voor de motorische- en sociale ontwikkeling, zien jonge kinderen het helpen bij huishoudelijke taken als een teken van groot worden. Helpen vergroot het zelfvertrouwen van kinderen.

De pedagogisch medewerkers variëren bij hun activiteitsaanbod tussen activiteiten met de hele groep, in een klein groepje of individueel. Kring- en groepsactiviteiten zijn zeer leerzame sociale situaties, maar kunnen voor sommige kinderen soms nog wat spannend zijn. Door kinderen ook activiteiten in kleine groepjes aan te bieden, maken de pedagogisch medewerkers het veiliger voor de kinderen. Hierdoor zullen zij meer betrokkenheid tonen. Ook biedt een kleine groep de pedagogisch medewerker de mogelijkheid om meer en langere individuele interacties met de kinderen aan te gaan.

Kijken en imiteren

Jonge kinderen leren onder andere door te kijken. Ze kijken naar andere kinderen en naar volwassenen. Kinderen kunnen hier helemaal in opgaan, ze kijken dan heel intens om te begrijpen wat er gebeurt ('snap-kijken'). Kinderen kijken ook naar de volwassenen om van hun gezicht af te lezen wat diegene vindt ('vraag-kijken'). Vraag-kijken is voor kinderen een belangrijke manier om van een volwassene te leren over de omgeving (is deze situatie veilig of onveilig?) en over zichzelf (doe ik dit goed of fout?).

Op andere momenten doen kinderen na wat ze hebben gezien. Door handelingen van anderen te imiteren en te oefenen, kunnen zij deze nieuwe handelingen eigen maken. Bovendien maken kinderen contact met elkaar door te imiteren. Voor jonge kinderen is het vaak nog lastig om te praten en om zichzelf te uiten, maar door een ander kind na te doen laten ze merken dat ze de ander begrijpen. De pedagogisch medewerkers zijn zich bewust van de voorbeeldfunctie die zij hebben. Zij zijn een rolmodel voor de kinderen en stralen dit dan ook uit in hun eigen houding en gedrag.

Herhaling

Jonge kinderen moeten nog leren hoe de wereld in elkaar zit, alles is nog nieuw en onoverzichtelijk. Herhalingen maken de wereld voorspelbaar en veilig. Daarnaast is het belangrijk voor het aanleren van nieuwe vaardigheden. Jonge kinderen herhalen vaak dezelfde bewegingen of handelingen en maken daarin kleine variaties, om te kijken wat dat doet. Door steeds dezelfde handelingen te oefenen, raken deze als het ware 'ingeslepen' en gaan ze steeds makkelijker. Als een handeling eenmaal goed ingeslepen is, gaat het automatisch en kost het minder energie om die handeling uit te voeren. Op die manier komt er weer energie en aandacht vrij om andere zaken te leren. Ook op latere leeftijd blijven uitproberen, herhalen en oefenen belangrijk. Kinderen moeten handelingen net zo lang oefenen, totdat ze de nieuwe vaardigheid onder de knie hebben. Herhaling heeft daarom ook een belangrijke plek binnen de activiteiten op de opvang. De pedagogisch medewerkers laten regelmatig dezelfde activiteiten terugkomen, zodat kinderen de kans krijgen om nieuwe vaardigheden eigen te maken.

Uitbreiding van het leervermogen

De manieren waarop kinderen leren, breiden zich uit naarmate kinderen ouder worden. Door uitbreiding van de verbale en cognitieve vermogens, kunnen ze steeds meer vragen en begrijpen. Ze kunnen nu leren via mondelinge, schriftelijke en visuele informatie. Door de rijping van de hersenen kunnen kinderen ook steeds meer leunen op hun denkvermogen. Ze hoeven niet meer alles uit te vinden door te 'doen'. Ze

kunnen nu logisch nadenken en verbanden leggen. Hoe ouder kinderen worden, hoe gericht ze op zoek gaan naar nieuwe kennis en mogelijkheden om hun vaardigheden te oefenen. Ze leren niet meer alleen wat toevallig op hun pad komt. De pedagogisch medewerkers zijn bekend met deze uitbreiding in het leervermogen van kinderen. Ze spelen hierop in door goed te observeren en aan te sluiten bij de behoeften en interesses van de kinderen. Ze bieden kinderen tevens de ruimte om eigen initiatieven te ontplooiën.

Het 'doen' vs. het resultaat

Jonge kinderen vinden hele andere dingen belangrijk dan volwassenen. Ze doen dingen omdat de handeling zelf leuk is om te doen. Ze zijn veel minder gericht op het behalen van een bepaald resultaat. Het gaat ze om het plezier van de handeling zelf. Bijvoorbeeld bij het knutselen; het gaat de kinderen om het plezier van het spelen en knoeien met verf, oefenen met de kwast of het priegelen met papiertjes en lijm. Het gaat ze er niet om hoe het knutselwerk eruit ziet aan het eind. De tekening is automatisch mooi, omdat ze het zelf gemaakt hebben.

Hoe ouder kinderen worden, hoe meer het resultaat een motiverende factor wordt. Een kleuter rent nog op het plein omdat die handeling op zichzelf leuk is. Een negenjarige rent, omdat hij sneller wil zijn dan zijn vriendje of zijn eigen record wil verbreken. Naarmate kinderen ouder worden gaan ze steeds meer eisen stellen aan hun eigen handelingen en producten.

Ontwikkelingstempo: uniek en sprongsgewijs

Ieder kind ontwikkelt zich op zijn eigen tempo, sommige kinderen zijn wat sneller dan andere kinderen. Daarnaast verloopt de ontwikkeling van jonge kinderen sprongsgewijs. Er bestaan hierdoor soms grote verschillen in ontwikkelingsniveau tussen kinderen van dezelfde leeftijd. Zo zijn er kinderen die op tweejarige leeftijd nog nauwelijks praten, maar die al heel erg ver zijn in hun motorische ontwikkeling. Ineens kunnen deze kinderen dan toch een enorme sprong in hun taalontwikkeling maken. De verklaring hiervoor is te vinden in het feit dat nieuwe vaardigheden aanleren enorm veel energie vraagt van een kind. Als een kind dus intens leert op het ene gebied, blijft er maar weinig energie over voor andere gebieden. Het is daarom belangrijk dat een kind zijn eigen tempo kan volgen. De pedagogisch medewerkers stimuleren de kinderen in hun ontwikkeling en tonen hierbij respect voor het individuele ontwikkelingstempo van kinderen.

Zone van de naaste ontwikkeling

Bij het stimuleren van de ontwikkeling houden de pedagogisch medewerkers rekening met het actuele ontwikkelingsniveau en de 'zone van de naaste ontwikkeling'. Het actuele ontwikkelingsniveau is datgene wat een kind zelfstandig kan. De zone van de naaste ontwikkeling ligt weer net een stapje hoger. Dit omvat de vaardigheden die een kind nog niet zelfstandig kan, maar wel met hulp van de pedagogisch medewerker. Het stimuleren van de ontwikkeling vindt dus altijd plaats binnen de zone van de naaste ontwikkeling, door kinderen te stimuleren vaardigheden te oefenen met hulp van de pedagogisch medewerker. Op deze manier tillen de pedagogisch medewerkers de kinderen steeds naar een hoger niveau. De pedagogisch medewerker maken hierbij altijd een weloverwogen inschatting van wat een kind met een beetje hulp kan en wat nog helemaal buiten zijn bereik ligt.

Zelfstandigheid

Kinderen willen alles graag zelf leren doen. Het verlangen naar 'zelf doen' lijkt aangeboren. Dit is een mooi gegeven, want uiteindelijk is het streven dat kinderen opgroeien tot autonome, zelfstandige en verstandige volwassenen. Binnen SDK worden kinderen gestimuleerd om zelf dingen te proberen, op te lossen of aan te pakken. Daarnaast is het van belang dat de kinderen gestimuleerd worden om voor zichzelf op te komen. De kinderen worden hierin aangemoedigd en beloond.

Bij het stimuleren van de zelfredzaamheid wordt gelet op het karakter en de leeftijd van het kind. Er wordt van een kind niet verwacht dat het iets kan waar het nog niet aan toe is. Bij het begeleiden van kinderen

naar zelfstandigheid, zal altijd balans gezocht moeten worden tussen beschermen en loslaten. De pedagogisch medewerker zal aan de ene kant de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van een kind stimuleren, maar is aan de andere kant ook verantwoordelijk voor de emotionele en fysieke veiligheid van het kind. Wanneer een pedagogisch medewerker constant in de buurt is om het kind te helpen en in te grijpen wanneer zich een conflict voordoet, zal een kind nooit kunnen ervaren dat het zonder hulp van een volwassene ook goed zou zijn gegaan en zal het niet leren om zelf ruzies op te lossen. Aan de andere kant is het overschatten van de capaciteiten van een kind ook niet wenselijk. In dat geval zal het kind faalervaringen opdoen, waardoor het gefrustreerd kan raken en een laag zelfbeeld kan ontwikkelen. Onze pedagogisch medewerkers zoeken daarom constant voor ieder kind naar de eigen ideale mix van 'geborgenheid en veiligheid' en 'uitdaging en leermomenten'. Inschatten wat een kind wel/niet kan en waar de zone van de naaste ontwikkeling ligt, is hierbij een belangrijke vaardigheid.

Het is van belang dat kinderen ervaren dat de medewerkers erop vertrouwen dat ze dingen zelf kunnen. Het vertrouwen van een volwassene in de capaciteiten van een kind zal het zelfvertrouwen van een kind laten groeien. Dit zal hem ook helpen in zijn verdere ontwikkeling. Een kind dat zelfvertrouwen heeft, durft namelijk makkelijker nieuwe dingen te proberen en nieuwe stappen in zijn ontwikkeling te maken. De pedagogisch medewerkers respecteren de autonomie van kinderen en geven hen de kans om dingen zelf te proberen en uit eigen ervaringen te leren. Dit gebeurt op een positieve manier, waarbij de medewerkers hun waardering laten blijken.

Open deuren beleid

De kinderen worden voornamelijk in de stamgroepen opgevangen om hen stabiliteit en geborgenheid te geven. Het is voor de persoonlijke ontwikkeling van kinderen echter ook goed om af en toe buiten de eigen groepsruimte, met kinderen van andere groepen te spelen. Hierbij wordt rekening gehouden met de leeftijd en de behoeften van de kinderen en de mogelijkheden die iedere locatie afzonderlijk biedt. In het pedagogisch werkplan is terug te vinden hoe SDK kinderopvang het open deuren beleid toepast.

VVE

VVE staat voor Voor- en Vroegschoolse Educatie. Vroegschoolse educatie (VE) is gericht op kinderen in de kleuterklassen (en groep drie). Voorschoolse educatie wordt aangeboden op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven, nog voor de schoolperiode. Dit is voor kinderen van nul tot vier jaar. VE is een manier van werken binnen de kinderopvang, waarbij bewust de verschillende ontwikkelingsgebieden van de kinderen gestimuleerd worden, door middel van spel en activiteiten. De doelstelling van het VE beleid is om te voorkomen dat kinderen achterblijven in hun ontwikkeling. Door bewust alle ontwikkelingsgebieden te stimuleren krijgen kinderen een betere start op de basisschool. Dit vergroot de kans op een goede schoolloopbaan.

Uk & Puk

Op de dagopvang en in de peuterspeelzalen wordt gewerkt met de Uk & Puk methode, een VE-methode die speciaal is ontwikkeld voor de kinderopvang. Spelen staat centraal in Uk & Puk, want door spel ontdekken en groeien kinderen. Met de Uk & Puk activiteiten leren baby's, dreumesen en peuters nieuwe vaardigheden door actief bezig te zijn en lekker te spelen. Uk & Puk is een totaalprogramma; de activiteiten stimuleren de spraak- en taalvaardigheid, sociaal emotionele vaardigheden en motorische en zintuiglijke vaardigheden. Ook geeft Uk & Puk de eerste rekenprikkel.

De kinderen ontwikkelen zich op een speelse manier met de pop Puk. Puk is het speelkameraadje van de kinderen. Hij maakt altijd wel iets mee wat de kinderen herkennen, zoals op vakantie gaan of ziek zijn. Hij biedt troost en is een vriendje waarbij baby's, dreumesen en peuters zich veilig voelen. Puk is de schakel tussen de pedagogisch medewerker en het kind.

Om een goede doorlopende lijn naar school te waarborgen, wordt op één van de SDK peuterspeelzalen een uitzondering gemaakt. Hier wordt niet met Uk&Puk, maar met Piramide gewerkt. Ook dit is een VVE-methode met een totaalprogramma, waarbinnen alle ontwikkelingsgebieden aan de orde komen. Binnen Piramide wordt net als bij Uk & Puk met diverse thema's gewerkt, waarbinnen diverse activiteiten op speelse wijze worden aangeboden. Deze zijn passend bij de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind. Op enkele locaties wordt, ter aansluiting op het onderwijs, met een beperkt aantal aanvullende andere elementen gewerkt zoals Montessori en Vreedzame school.

Op locaties waar er niet met hetzelfde programma als op school wordt gewerkt, zorgen we voor een goede inhoudelijke afstemming door te werken volgens de SLO-doelen. Ook wordt programma onafhankelijk afstemming gezocht met scholen.

Bloei

Op de buitenschoolse opvang (BSO) wordt gewerkt met de spelmethode 'Bloei'. Deze methode is door SDK zelf ontwikkeld. Binnen deze methode is het streven om met het team te werken aan rijke speelplekken, waar de kinderen waardevolle belevenissen opdoen. Uiteraard wordt er ook veel aandacht besteed aan het welzijn van de kinderen.

Er is op de BSO alle ruimte voor vrij (buiten-)spel na een schooldag. Daarnaast bieden de pedagogisch medewerkers kinderen elke dag de mogelijkheid om deel te nemen aan uitdagende groepsactiviteiten. Er wordt organisatiebreed gewerkt met vooraf bepaalde thema's. Binnen elk thema wordt aandacht besteed aan acht verschillende spelgebieden, elke week staat één spelgebied centraal. De methode 'Bloei' biedt, ter ondersteuning aan pedagogisch medewerkers, een uitgebreide database met activiteiten voor alle leeftijdscategorieën binnen de BSO. Alle activiteiten zijn gebaseerd op de principes 'spelend leren' en 'lerend spelen' en zijn dus stimulerend voor (een specifiek deel van) de ontwikkeling van de kinderen. In combinatie met handvatten en aanwijzingen voor toepassingen in de praktijk wordt op deze manier de pedagogische kwaliteit binnen de BSO gehandhaafd en versterkt. Door te werken met 'Bloei' stimuleren we spelenderwijs de persoonlijke competenties van kinderen en bieden wij hen de kans zich zo breed mogelijk te ontwikkelen.

Op de sport bso ligt de nadruk in plaats van op de spelgebieden op de motorische vaardigheden. Hier wordt een gevarieerd aanbod aan sportactiviteiten aangeboden zodat de kinderen zich kunnen ontwikkelen op de verschillende motorische gebieden. Het sportaanbod varieert van spelvormen voor de allerjongsten op de bso tot het werkelijk beoefenen van diverse sporten voor de oudere kinderen.

Buiten spelen

SDK kinderopvang hecht veel waarde aan het belang van buitenspelen. Naast het feit dat buitenspelen goed is voor de gezondheid, biedt het kinderen ander soort uitdagingen en ontwikkelingskansen dan die ze binnen aangeboden krijgen. Buiten spelen is dus meer dan alleen een frisse neus halen.

Kinderen exploreren buiten op een andere manier dan binnen. Allereerst is er buiten meer ruimte, waardoor het uitnodigt tot grotere, grovere en snellere bewegingen (bijvoorbeeld rennen, fietsen en hinkelen). Buitenspelen biedt kinderen daardoor nieuwe motorische uitdagingen. Het stimuleert daarnaast het ruimtelijk inzicht; begrippen als hoog, laag, onder, boven, op, onder krijgen zo meer betekenis. Zelfs van een activiteit als schommelen leren de kinderen ritme, belangrijk om te kunnen leren rekenen. Zo legt een kind de basis voor het latere schoolse en prestatiegericht leren. Daarnaast biedt de buitenruimte nieuwe cognitieve, sensomotorische en zintuiglijke ontwikkelingskansen. Kinderen komen buiten andere materialen tegen. Ze ontdekken buiten de levende en dode natuur (insecten, planten, vlinders, vallende bladeren), weersverschijnselen en de seizoenen met hun gevolgen voor de natuur.

Ook voor baby's is het buiten zijn een verruimende ervaring. Ze voelen de wind langs de wangen, voelen ritselende blaadjes en zand aan de handjes en ervaren het gevoel van kruipen over het gras of over de

tegels. Ook voor de jongste kinderen biedt de buitenruimte dus al een variëteit aan senso-motorische en zintuiglijke ontwikkelingskansen.

Buiten zijn de uitdagingen die kinderen in hun spel tegenkomen soms van een andere aard dan binnen. Zo val je eerder (en harder) als je rent, kun je een (te zware) tak makkelijk op je tenen laten vallen, etc. Onze pedagogisch medewerkers reduceren de risico's zo veel mogelijk tot het minimum, maar zien omgaan met kleine risico's als aanvaardbaar. Het maakt kinderen zelfstandig en vergroot hun zelfoplossend vermogen. De buitenruimtes van SDK zijn goed gestructureerd en veilig. Er zijn verschillende plekken voor activiteiten (rustig en druk), voor kinderen van diverse leeftijden. Er is rijke, kindvriendelijke beplanting met diverse geuren en kleuren. Er zijn zon- en schaduwplekken, plekjes waar kinderen uit het zicht kunnen spelen, diverse bodembedekkingen en voldoende losse materialen voor fantasiespel.

De ontwikkeling in beeld

Binnen SDK wordt gekeken hoe elk kind zich ontwikkelt, zodat dit gericht gestimuleerd kan worden. In de dagopvang wordt de ontwikkeling van de kinderen gevolgd, met behulp van het kindvolgsysteem: 'Doen, Praten en Bewegen'⁵. 'Doen, Praten en Bewegen' is een erkende methode, ontwikkeld door psychologen en pedagogen. Pedagogisch medewerkers kunnen met behulp van deze observatielijsten de ontwikkeling van nul- tot vierjarigen volgen en stimuleren op het gebied van motoriek, spraak/taal en de sociaal emotionele ontwikkeling. De observatiemomenten op de dagopvang worden ingevuld wanneer het kind 5, 10, 15, 20, 26, 32, 38 en 44 maanden oud is. Wanneer een observatielijst is ingevuld, wordt deze met de ouders besproken. De methode bestaat uit 3 observatielijsten:

- 'Zo doe ik': voor de sociaal emotionele ontwikkeling
- 'Zo beweeg ik': voor de motorische ontwikkeling
- 'Zo praat ik': voor de spraak-/taalontwikkeling

Daarnaast wordt, voor iedere peuter die naar de basisschool gaat, een overdrachtsformulier ingevuld. Hierbij worden de formulieren aangehouden, zoals deze door gemeente zijn vastgesteld. Het overdrachtsformulier is bedoeld om, op beknopte wijze, de belangrijkste gegevens over de ontwikkeling van een kind over te dragen naar de basisschool. Het is geen beoordeling, maar het zorgt ervoor dat de leerkrachten op de basisschool een beter en vollediger beeld krijgen van hun nieuwe kleuters. De informatie kan bijvoorbeeld van belang zijn voor de groepssamenstelling op school of kan gebruikt worden om er voor te zorgen dat kinderen die wat extra aandacht nodig hebben, dit ook op school zo snel mogelijk krijgen. Op deze manier kan de overgang van de peutergroep naar de basisschool zo soepel mogelijk verlopen. Het ingevulde overdrachtsformulier wordt altijd door de pedagogisch medewerkers met de ouders besproken. Alleen met toestemming van de ouders wordt de informatie naar de basisschool gestuurd.

Wanneer een kind doorstroomt naar een bso-locatie van SDK kinderopvang, vindt er ook een overdracht van gegevens en informatie plaats (van de peutergroep naar de nieuwe bso-groep). Dit is ook het streven wanneer een kind naar een bso van een andere organisatie gaat. Dit gebeurt uiteraard in overleg en met toestemming van de ouders. Ook op de bso wordt de ontwikkeling van de kinderen gevolgd. De pedagogisch medewerkers vullen jaarlijks over elk kind een observatielijst in. Het invulmoment vindt meestal plaats rond de verjaardag van het kind. Wanneer een observatielijst is ingevuld, wordt deze met de ouders besproken.

BSO plus

Bij BSO plus vindt een BSO-aanbod op de schoollocatie van het speciaal onderwijs plaats georganiseerd vanuit de wet kinderopvang, aangevuld met expertise vanuit de jeugdhulp en school.

---

⁵ Op enkele locaties wordt gewerkt met BOSOS. Dit is tevens een erkende methode.

Dit houdt in dat er op de schoollocatie van het speciaal onderwijs BSO geboden wordt met een maximale groepsgrootte tussen de 8 en 12 kinderen (afhankelijk van de doelgroep). De dagelijkse begeleiding wordt gedaan door een pedagogisch medewerker en een jeugdhulpverlener met expertise van de behoefte van de kinderen. Daarnaast kan er een derde medewerker worden overwogen, bij voorkeur iemand die al vanuit school betrokken is bij de kinderen, zodat indien nodig een kind apart genomen kan worden.

Bij specifieke begeleidingsvraagstukken kan een gedragswetenschapper betrokken worden en indien noodzakelijk of gewenst zal er gerichte scholing/deskundigheidsbevordering worden ingezet. Eventuele individuele therapie kan, naast onder schooltijd ook geboden worden in de tijd dat de kinderen op de BSO verblijven. Dit geeft de betrokken instanties meer tijd voor het plannen van deze afspraken en de kinderen missen minder lessen. Indien er kinderen aanwezig zijn bij wie medische voorbehouden handelingen moeten worden uitgevoerd, is aanwezigheid van een verpleegkundige nodig.

Tenslotte is het belangrijk dat er met enige regelmaat ruimte is voor afstemming tussen school en BSO, zodat de pedagogische aanpak op beide plekken goed op elkaar afgestemd blijft. Voor de meeste kinderen binnen de beschreven doelgroep is eenduidigheid essentieel.

4.3. Stimuleren van de sociale competenties

“Spelenderwijs je leren handhaven in een groep.”

Sociale competentie

Sociale competenties zijn voor kinderen belangrijk om zich te kunnen handhaven in de wereld om hen heen. Om zich goed te kunnen handhaven in een groep, heeft een kind kennis en vaardigheden nodig over hoe hij met anderen om moet gaan. Bijvoorbeeld kennis over samenwerken, rekening houden met elkaar, relaties opbouwen en conflicten oplossen. Binnen de kinderopvang krijgen kinderen de gelegenheid om al op hele jonge leeftijd in groepsverband om te gaan met leeftijdsgenootjes en met volwassenen.

Sociale ontwikkeling

Het eerste jaar bouwt een kind vooral een hechtingsrelatie op met de verzorgers die dichtbij hem staan. Dit zullen in eerste instantie de ouders zijn, maar ook de vaste verzorgers op de groep.

Lachen is één van de eerste tekenen van sociaal gedrag. In eerste instantie doen baby's dit nog reflexmatig, maar na een paar maanden zet een kind dit bewust in. Na een half jaar krijgen veel kinderen last van verlatings- of scheidingsangst en lacht het kind vooral naar personen die hij al kent. Baby's spelen nog niet samen, maar zijn wel degelijk geïnteresseerd in elkaar. Ze kijken vooral naar anderen, raken elkaar soms aan en maken contact door middel van geluidjes.

Rond de eerste verjaardag krijgt een kind steeds meer interactie met andere kinderen, al zijn dit vaak nog korte momenten. Ze beginnen naast elkaar hetzelfde spel te spelen (parallel spel), gevolgd door kortdurend samenspel met voorwerpen. Vooral groot spelmateriaal als een klimrek of glijbaan nodigt uit tot samenspel. De kinderen komen elkaar steeds vaker tegen in hun spel. Het eenvoudig fantasie- of rollenspel ontstaat vanaf anderhalf jaar. Dit groeit vervolgens uit tot uitgebreider rollenspel rond het derde en vierde jaar. In het rollenspel oefenen kinderen de dagelijkse bezigheden, maar vooral de sociale rollen. Later worden zelfs 'afspraken' gemaakt over de rollen.

In de kleuterleeftijd lopen fantasie en werkelijkheid nog door elkaar. Echter, het besef over wat goed en fout is groeit en ze kunnen zich steeds beter aan regels houden. Kleuters sluiten vriendschappen en kunnen zich steeds meer in elkaar verplaatsen. Ze kunnen steeds beter samen spelen. De pedagogisch medewerkers

helpen kinderen die sociaal nog niet vaardig genoeg zijn om contacten te leggen en mee te doen in de groep. Naast echte vriendjes hebben kinderen soms ook fantasievriendjes. Deze helpen hen om de wereld om zich heen beter aan te kunnen. Zo leren de kinderen omgaan met hun emoties, doordat het fantasievriendje dingen meemaakt die de kinderen zelf bijvoorbeeld eng vinden. Fantasievriendjes zijn tevens goed voor de taalvaardigheid en de fantasie. De kinderen verzinnen hele verhalen rondom en met het fantasievriendje en oefenen daarmee met praten en verhalen bedenken en vertellen.

Vanaf ongeveer het zesde levensjaar worden vriendschappen steeds belangrijker. Kinderen willen graag bij de groep horen. Daarnaast leren ze zichzelf steeds beter kennen, ook in relatie tot de groep. Kinderen worden rond deze leeftijd tevens steeds competitiever.

Vanaf het tiende levensjaar worden ook gezamenlijke interesses belangrijk in vriendschappen. Kinderen willen bij een groep horen, maar willen zichzelf daarbinnen ook profileren. Dit kan soms lastig zijn. In het uiterste geval kan dit ook leiden tot pestgedrag. Kinderen van deze leeftijd willen graag gezien en benaderd worden als individuele personen. Ze worden steeds zelfstandiger, waardoor de rol van de pedagogisch medewerker minder sturend en corrigerend en wat meer ondersteunend wordt.

Sociale ontwikkeling in de kinderopvang

De kinderopvang laat kinderen kennismaken met andere sociale situaties dan thuis. Kinderen hebben contact met leeftijdsgenootjes en met anderen individuen dan de gezinsleden. Ze kunnen bovendien oefenen met het functioneren binnen een groep. Kinderopvang biedt kinderen de kans om al op jonge leeftijd in groepsverband om te gaan met leeftijdsgenootjes. Uit onderzoek van de pedagoog Elly Singer (UvA) blijkt dat kinderen die naar de kinderopvang gaan slimmer en socialer zijn en meer zelfvertrouwen hebben, dan kinderen die niet naar het kinderdagverblijf gaan.

Kinderen leren veel van andere kinderen, met name door naar andere kinderen te kijken. Zodra ze hun hoofd kunnen draaien, hebben baby's al de neiging richting andere kinderen te kijken. Door de sociale interacties tussen kinderen positief te stimuleren en te begeleiden en kinderen daarmee positieve ervaringen mee te geven, bevorderen de pedagogisch medewerkers een positieve sociale ontwikkeling.

Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competentie

SDK kinderopvang biedt kinderen de ruimte om te experimenteren in hun sociale contacten. Ze worden hierin begeleid door daarvoor geschoolde en ervaren pedagogisch medewerkers. In de opvang leren de kinderen 'samen spelen, samen delen' en 'als je ruzie maakt, maak je het ook weer goed'.

Jonge kinderen onderzoeken hun effect op de sociale omgeving, bijvoorbeeld wat ze moeten doen als ze willen meespelen (afpakken helpt niet, maar speelgoed aanbieden wel). De pedagogisch medewerker biedt ruimte aan kinderen om zelf problemen op te lossen. Er wordt pas ingegrepen als kinderen het zelf niet meer kunnen oplossen.

Bij peuters ontstaan al hechte "vriendschappen". De pedagogisch medewerker biedt activiteiten aan die kinderen motiveren om om te gaan met verschillende kinderen. Ze hebben oog voor de verschillende karakters van de kinderen en leren ze de verschillen tussen kinderen te accepteren. De pedagogisch medewerkers leren de kinderen goede manieren en morele regels, zoals luisteren naar elkaar en elkaar geen pijn doen.

Pedagogisch medewerkers helpen kinderen bij het ontdekken van de omgeving en hun eigen belevingswereld. Ze doen dat door alles wat ze doen met de kinderen te begeleiden met taal. Op deze wijze leren kinderen taal en leren ze de voorwerpen om zich heen kennen. Daarnaast leren ze hun gedachten, emoties en gevoel beter verwoorden en begrijpen, doordat de pedagogisch medewerker deze benoemt.

Vanaf vierjarige leeftijd kunnen de kinderen naar school en naar de buitenschoolse opvang. Bso-kinderen krijgen de mogelijkheid om samen te spelen of even rustig iets voor zichzelf te doen. Bij kinderen van deze leeftijd neemt de buitenwereld een steeds grotere plaats in. Er ontstaan steeds wisselende groepjes

kinderen met eigen regels en wetten. 'Erbij horen' neemt een belangrijkere plaats in dan hechten aan de groepsleiding. De bso biedt ruimschoots mogelijkheden om sociale interacties te oefenen, doordat de groepen bestaan uit kinderen van verschillende leeftijden en achtergronden. Ook biedt de bso een scala aan (samen)spelmogelijkheden, die de kinderen thuis niet hebben. Ook hier begeleiden de pedagogisch medewerkers de kinderen door samenspel te stimuleren indien nodig en in te grijpen als de kinderen er zelf niet uitkomen en/of dat het uit de hand dreigt te lopen.

Bijzondere activiteiten en feesten

Bijzondere activiteiten, zoals een uitstapje of een feest, dragen bij aan het saamhorigheidsgevoel in de groep. De kinderen en pedagogisch medewerkers leven samen naar de feesten toe. Er worden voorbereidingen getroffen in de groep, zoals het versieren en in de sfeer brengen. Uitstapjes kunnen worden voorbereid door erover te praten, plaatjes te laten zien en erover voor te lezen.

Activiteiten en feesten geven aanleiding tot gezamenlijke voorpret, beleving en napret. Bijzondere activiteiten of feesten worden door kinderen soms nog lang nagespeeld. Dit helpt hen om de beleving te verwerken. De pedagogisch medewerkers zorgen ervoor dat dit mogelijk is voor de kinderen als ze daar behoefte aan hebben, door de nodige attributen aan te bieden. Samen kunnen beleven en genieten is een belangrijk onderdeel van sociale competentie.

Iedereen is welkom

Binnen SDK kinderopvang zijn alle kinderen welkom, ook kinderen met een beperking of een extra zorgbehoefte. Hierbij staat wel voorop dat de kwaliteit van de opvang voor alle kinderen in de groep gewaarborgd kan worden. Door kinderen met verschillende kinderen in aanraking te laten komen leren ze om te gaan met mensen met verschillende capaciteiten en mogelijkheden.

De dagopvang is in principe voor kinderen tot vier jaar. Indien een kind echter nog niet klaar is voor (hele dagen) school, kan ervoor worden gekozen een kind wat langer in de peutergroep (zowel dagopvang als peuterspeelzaal) te houden. Desgewenst en indien nodig met extra ondersteuning vanuit ons zorgnetwerk voor de ouder en groep. We willen kinderen zo lang mogelijk behouden binnen de reguliere kinderopvang, voor zover de mogelijkheden dit toelaten. De extra zorgbehoefte dient echter niet ten koste te gaan van de aandacht voor en de veiligheid van de andere kinderen in de groep.

Pesten

Pesten wordt niet geaccepteerd; conflicten zijn er om opgelost te worden. Plagerijen kunnen vervelend zijn en het is goed dat een kind hier mee om leert gaan en weerbaar wordt. Lopen plagerijen echter uit de hand en wordt het pesten, dan is er duidelijk een grens bereikt. SDK laat pesten niet toe. Hierom is een duidelijk pestprotocol opgesteld, waarin is opgenomen hoe er met pestgedrag om wordt gegaan. Pesten beperkt zich soms niet tot alleen de eigen groep, maar pesten buiten de bso kan wel gevolgen hebben binnen de groep. Vooral cyberpesten kan hier een voorbeeld van zijn. Ook dan neemt SDK diens verantwoording en wordt geprobeerd dit te voorkomen of te stoppen.

4.4. Normen en waarden en de 'cultuur' eigen maken

"Normen en waarden maak je samen"

Ieder gezin kent zijn eigen normen en waarden, vanuit de eigen culturele achtergronden. Normen gaan over het gedrag dat vanuit de maatschappij goed- of juist afgekeurd wordt. Waarden gaan over wat door de

maatschappij belangrijk gevonden wordt. De normen en waarden komen tot uiting in de groepsregels en gedragsregels van de groep en de samenleving. Kinderen leren deze (omgangs)regels kennen door ze af en toe te overschrijden. Soms zoeken kinderen bewust de grens op, om te leren waar de grenzen precies liggen en hoe ver ze kunnen gaan. Zo krijgen ze meer grip op hun omgeving. Door het overbrengen van normen en waarden help je kinderen bij de ontwikkeling van hun geweten.

Binnen de groepen van SDK ontmoeten kinderen volwassenen en kinderen vanuit verschillende achtergronden. Zo komen ze in aanraking met een diversiteit aan normen, waarden en cultuur. De pedagogisch medewerkers bieden de kinderen de mogelijkheid om zich de algemeen geldende normen, waarden en regels van de samenleving eigen te maken. Dit gaat op een heel natuurlijke manier, zoals een kind ook thuis de daar geldende regels aangeleerd krijgt. De pedagogisch medewerker is zich hierbij bewust van het feit dat zij eigen normen en waarden meeneemt, vanuit de eigen achtergrond en deze overdraagt aan de kinderen. Daarbij heeft zij respect voor de achtergrond van de kinderen. De pedagogisch medewerker realiseert zich dat zij een voorbeeldfunctie heeft. Uitgangspunten voor het dagelijks handelen zijn:

- oprecht luisteren naar kinderen
- het eigene van het kind respecteren

Binnen SDK zijn de normen en waarden terug te vinden in de regels van de groep, de sfeer en aankleding van de ruimten, het handelen van de pedagogisch medewerkers en in de manier van met elkaar omgaan. Zo vindt SDK het belangrijk dat de kinderen respect hebben voor elkaar en dat ze op een gelijkwaardige, eerlijke, open en positieve manier met elkaar omgaan met aandacht voor elkaar. Dit wordt tot uiting gebracht door:

- Elkaar te groeten bij komen en gaan.
- Elkaar uit te laten praten.
- Met elkaar te delen.
- Elkaar serieus te nemen.
- Elkaar te helpen.
- Een ander te accepteren zoals hij is.
- Elkaar open en positief te benaderen.
- Elkaar geen pijn te doen.
- Met respect omgaan met elkaars spullen en bezittingen.

Respect voor de omgeving

Naast respect voor elkaar vindt SDK het van belang om respect voor de omgeving te hebben. Kinderen moeten leren zorg en aandacht te hebben voor de omgeving, de natuur, de planten en de dieren. SDK wil kinderen verantwoordelijkheidsgevoel bijbrengen en leren zorgvuldig om te gaan met spullen en materialen. Om dit te stimuleren is de buitenruimte zoveel mogelijk ingericht om de kinderen ook met de natuur in aanraking te laten komen en te laten experimenteren met verschillende aspecten van de natuur. Zo zijn op verschillende locaties de buitenruimtes vormgegeven met verschillende natuurlijke materialen en is er overal de gelegenheid tot een kleine moestuin. Kinderen mogen zelf verschillende planten, zoals tomaten planten en aardbeien planten, laten groeien en verzorgen. Zo leren ze waar hun eten vandaan komt en leren ze meer respect op te brengen voor de natuur.

Het aanleren van gewenst gedrag

In de groep hebben de kinderen diverse mogelijkheden om zich de geldende normen en waarden eigen te maken. Eén van de meest belangrijke manieren is de interactie met de pedagogisch medewerker. De pedagogisch medewerker laat door interactie met het kind of met andere kinderen zien hoe je je hoort te gedragen. Daarnaast zal de pedagogisch medewerker het kind corrigeren, wanneer het niet het gewenste

gedrag vertoont. De kinderen leren daarnaast veel van elkaar, zeker als ze wat ouder worden. Schoolgaande kinderen vormen graag samen groepjes en 'erbij horen' is dan van belang. Deze groepjes hebben zo hun eigen 'regels en wetten'. De pedagogisch medewerker is er om dit in goede banen te leiden, zodat er geen kinderen buiten de boot vallen en de eigen groepsregels binnen de regels van SDK kinderopvang passen.

Met name bij jonge kinderen worden de (gedrags-)regels zoveel mogelijk spelenderwijs aangeleerd. Daar is de binnen- en buitenruimte met het aanwezige spelmateriaal op aangepast. Zo is er op elke dagopvang groep een huishoek gecreëerd, waar dagelijkse situaties nagespeeld kunnen worden. Middels rollenspel oefent een kind zich in de verschillende gedragsregels. Zo nemen ze bijvoorbeeld de rol van vader of moeder aan om te experimenteren met wat je in zo'n rol allemaal wel of niet kan en moet doen. Soms spelen ze ook ruzies na om te experimenteren met deze vorm van uiten. Naast de dagelijkse situaties, het spiegelen aan de pedagogisch medewerker en het (na)spelen van situaties, leert een kind de regels door deze zo nu en dan te overschrijden. De pedagogisch medewerkers waarschuwen als een kind de grens van ongeoorloofd gedrag nadert. Als een kind bewust of onbewust een grens overschrijdt, dan wordt uitleg gegeven wat wel of niet mag en waarom. Alternatief en gewenst gedrag wordt benoemd zodat het kind weet hoe het dan wel moet. Een kind zal zoveel mogelijk positief benaderd worden. In enkele gevallen kan het echter juist functioneel zijn om ongewenst gedrag te negeren en soms moet het gedrag gecorrigeerd worden door een standje of door het kind uit de situatie weg te halen. Hoe er precies gehandeld moet worden is per situatie verschillend. De pedagogisch medewerker kijkt hierbij naar factoren als leeftijd, ontwikkelingsniveau en de ernst van de situatie en past zijn of haar handelswijze aan aan wat het kind op dat moment nodig heeft.

Culturele activiteiten

Zoals onder het kopje 'de sociale competentie ontwikkeling' al werd aangegeven, zijn bijzondere activiteiten zoals een uitstapje of feest belangrijk voor de ontwikkeling van het groepsgevoel. Daarbij vormen ze een belangrijke uiting van de culturele achtergronden. Op de groepen wordt daarom aandacht besteed aan bijvoorbeeld Sinterklaas en het Kerstfeest. Er is uiteraard ook ruimte voor andere religieuze feesten zoals het Suikerfeest. Door aandacht te besteden aan deze verschillende feesten, uit de verschillende culturen van de kinderen, komen ze in aanraking met belangrijke uitingen van de verschillende culturen. Zo leren zij om elkaars achtergrond te respecteren.

H5 Kwaliteitsbewaking

"Kinderen verdienen kwaliteit"

SDK kinderopvang staat voor kwalitatief hoogstaande kinderopvang, voor kinderen vanaf zes weken tot en met twaalf jaar oud. Om deze kwaliteit te kunnen waarborgen worden verschillende acties ondernomen. Enkele daarvan zijn wettelijk bepaald, zoals voldoende pedagogisch medewerkers met een (kinder)EHBO diploma en de jaarlijkse controle door de GGD². Anderen zijn op eigen initiatief, zoals uitsluitend VE-gekwalficeerde medewerkers op de dagopvang en in de peuterspeelzalen.

Medewerkers op de groep

Iedere groep heeft vaste pedagogisch medewerkers op de groep, om een goede hechting van de kinderen met de pedagogisch medewerkers te kunnen garanderen. Naast de vaste medewerkers maakt SDK kinderopvang gebruik van een vaste invalpool, voor de best mogelijke groepsstabiliteit. Alle pedagogisch medewerkers hebben de vereiste kwalificaties.

Het aantal pedagogisch medewerkers op de groep kan variëren, afhankelijk van de leeftijd en het aantal kinderen op de groepen. Hierbij wordt het aantal pedagogisch medewerkers aangehouden conform de aantallen zoals op de website www.1ratio.nl zijn aangegeven. Hier mag van worden afgeweken zoals bepaald in de 'drie-uursregeling' (zie pedagogisch werkplan: 'personele inzet en afwijken').

Bij de verdeling van medewerkers over bso groepen op een locatie houden we met veel factoren rekening. De factoren zijn bijvoorbeeld de verdeling die je zou verwachten op basis van de BKR per groep, leeftijd van de kinderen, aantal kinderen, zorgbehoefte in de groep, rust op de groep, ervaring van de medewerkers, kennis van de medewerker, connectie tussen medewerkers en de groep, inzetbaarheid van medewerkers, bekendheid van de medewerker, aanwezigheid van andere medewerkers of personen, indeling van de ruimtes. Daarnaast kunnen ook doelen en activiteiten op een groep meespelen. Alle relevante factoren worden integraal gewogen om tot een pedagogisch goede en haalbare verdeling van de medewerkers over de basisgroepen te komen. Waarbij op iedere (samengevoegde) basisgroep tenminste één pedagogisch medewerker staat. In algemeenheid worden op een basisgroep met meer behoefte aan ondersteuning in verhouding meer medewerkers ingedeeld, zoals bijvoorbeeld groepen met jongere kinderen of met kinderen die extra zorg of aandacht nodig hebben. Het uitgangspunt is om voor zowel de groepen als het individuele kind tot een goede verdeling van medewerkers te komen. Hierbij kunnen we ook kiezen voor bijvoorbeeld een medewerker die ondersteunt op twee groepen, als bijvoorbeeld tweede of derde medewerker, zodat beide basisgroepen voordeel hebben van haar inzet. Zo gebruiken we de ruimte van de BKR op locatieniveau optimaal om pedagogische keuzes te kunnen maken.

In een enkel geval zijn er ook vrijwilligers aanwezig op de groep, bijvoorbeeld in projectverband. Zij worden door de pedagogisch medewerker begeleid, met steun van de leidinggevende. Naast de pedagogisch medewerkers zijn ook de pedagogische ondersteuning en locatiemanager regelmatig aanwezig op de groep of locatie.

Tevens kan er op bso-locaties gewerkt worden met zogenaamde anders-gekwalficeerden. Deze medewerkers worden ingezet omdat ze met hun kennis en expertise een toegevoegde waarde hebben voor ons rijke activiteitenaanbod dat we met ons programma BSO in Bloei aan kinderen willen bieden. Dit kan zijn op het gebied van muziek, toneel, sport, etc. Deze medewerker wordt altijd ingezet naast een gekwalficeerde beroepskracht en heeft een volgens de cao kinderopvang geschikte pedagogische module gevolgd. Tevens mag maximaal de helft van de medewerkers op de locatie een anders-gekwalficeerde zijn.

Sommige locaties hebben slechts één groep. Om ervoor te zorgen dat er voldoende mensen beschikbaar zijn op een dergelijke locatie, is er de achterwachtregeling. De achterwacht regeling zorgt ervoor dat, indien

nodig, iemand van een andere locatie kan bijspringen. Een uitgebreide omschrijving van deze regeling is te vinden in het werkplan.

GGD, onderwijsinspectie en risico-inventarisatie

Alle locaties van SDK voldoen ruimschoots aan de wettelijke eisen voor veiligheid en hygiëne en worden jaarlijks door de GGD gecontroleerd. De onderwijsinspectie inspecteert daarnaast de VE-groepen op hun VE-kwaliteiten. Alle schriftelijke rapportages zijn terug te vinden op de website www.sdk-kinderopvang.nl. De schriftelijke rapportages van de GGD-controles zijn tevens terug te vinden op de website van de GGD. Het inspectierapport ligt ter inzage bij de locatiemanager van de betreffende locaties. Naast de controle van de GGD en de onderwijsinspectie worden jaarlijks op alle locaties en in alle groepen risico-inventarisaties uitgevoerd voor de veiligheid, hygiëne en gezondheid. Deze inventarisaties worden jaarlijks geëvalueerd. De risico-inventarisaties zijn in te zien op de groepen zelf.

Verklaring omtrent gedrag (VOG)

Alle medewerkers van SDK, dienen een verklaring omtrent het gedrag te overleggen. Hieronder vallen ook stagiair(e)s, vrijwilligers en anders-gekwalficeerden die regelmatig op de groepen komen. Bij incidentele activiteiten door bijvoorbeeld vrijwilligers wordt contact opgenomen met het Centraal Bureau die aan de hand van de wettelijk geldende regels bepaalt of een VOG nodig is of niet.

² inmiddels samen met Bureau Leerplicht opgegaan in de Dienst Gezondheid en Jeugd, maar hierna door ons alsnog GGD genoemd, gezien de bekendheid van deze term.

De VOG toont aan dat een persoon geen strafbare feiten op zijn/haar naam heeft staan, die een belemmering vormen bij het werken in de kinderopvang. Deze verklaring dient voor aanvang van de werkzaamheden ingeleverd te zijn. Op het moment van inlevering mag deze niet ouder zijn dan twee maanden.

Continu screening

Alle mensen die in de kinderopvang of peuterspeelzalen werken worden continu gescreend. Continue screening betekent dat er dagelijks wordt gekeken of er nieuwe strafrechtelijke gegevens in het Justitieel Documentatie Systeem staan, bijvoorbeeld doordat iemand een overtreding of misdrijf heeft begaan of hiervan wordt verdacht (er is een proces-verbaal opgemaakt). Als blijkt dat een persoon werkzaam in de kinderopvang of peuterspeelzalen een bedreiging vormt voor een veilige omgeving voor kinderen, gaat er via de gemeente en GGD een signaal naar de werkgever. De werkgever verzoekt de werknemer om een nieuwe VOG aan te vragen. Als er binnen de afgesproken periode geen nieuwe VOG kan worden overlegd, mag de betrokken werknemer niet meer in de kinderopvang werken.

Door continue screening benutten de overheid en de toezichthouder bestaande informatie over strafbare feiten van medewerkers in de kinderopvang optimaal, om een veilige omgeving voor de kinderen te waarborgen. Het is belangrijk te beseffen dat een signaal uit de continue screening ook voort kan komen uit andere zaken dan een zedenzaak.

Vier-ogen en -oren principe

Naast de VOG, die iedere werknemer in bezit dient te hebben en een zorgvuldig aannamebeleid, wordt ook het vier-ogen principe gehanteerd. Dit houdt in dat er gewerkt wordt met open groepsruimtes en ruimtes met veel glas. Hiermee wordt geprobeerd te voorkomen dat mensen lang alleen op de groep staan. Collega's zoals pedagogisch medewerkers, de locatiemanager en coaches lopen regelmatig bij elkaar binnen. In een enkel geval wordt gebruik gemaakt van audiovisuele middelen als een camera of een

babyfoon, waarmee de groepen onderling contact kunnen hebben. Zo kan er altijd iemand mee kijken en/of luisteren. Een uitgebreide beschrijving van het vier-ogen principe is te vinden in het protocollenboek.

Best Practices

Binnen SDK kinderopvang worden best practices gedeeld. Interne Social Media wordt gebruikt om goede ervaringen en leuke activiteiten met elkaar te delen. Vanuit het programma 'bso in bloei' kunnen groepen in de online tool tevens geslaagde activiteiten met elkaar delen. De bso kan naast de interne manieren van goede ervaringen delen ook gebruik maken van de website www.samenspelopdebso.nl, ontwikkeld door SDK kinderopvang in samenwerking met het CED. De manier waarop de activiteiten op deze website staan beschreven, werkt goede pedagogische vaardigheden in de hand, zodat de activiteiten ook op een kwalitatief goede manier uitgevoerd worden (zie ook hoofdstuk 3.2).

VIB

SDK kinderopvang wil de pedagogisch medewerkers graag laten groeien in hun werk. Eén van de methoden om de pedagogisch medewerkers hierbij te ondersteunen is Video Interactie Begeleiding (VIB). Hierbij worden video-opnamen gemaakt die later teruggekeken en besproken worden, om te kijken wat je al goed doet, waar je sterke punten zitten en mogelijkheden tot persoonlijke groei zijn.

Pedagogisch ondersteuning

Binnen SDK kinderopvang kunnen de pedagogisch medewerkers gebruik maken van pedagogische ondersteuning. Deze pedagogische ondersteuning richt zich onder andere op de volgende vier doelen:

- Het ondersteunen van de pedagogisch medewerkers in het verder ontwikkelen van hun pedagogische vaardigheden.
- De dagopvang groepen ondersteunen bij de Uk & Puk methode.
- Het vergroten van de ouderbetrokkenheid.
- Het bieden van ondersteuning bij de ontwikkeling van opbrengstgericht werken binnen de dagopvang.

Daarnaast wordt de doorgaande lijn gestimuleerd, door verbetering van de contacten met de scholen en kan ondersteuning worden geboden bij kinderen die meer zorg nodig hebben. De pedagogische ondersteuning wordt geboden door zowel coaching on the job, als door advisering op afstand.

Op iedere locatie locatieplannen zijn gemaakt, waarin de kwaliteiten van de betreffende locatie en de werkpunten in kaart zijn gebracht. Jaarlijks wordt dit locatieplan geëvalueerd en bijgesteld.

Stagiaires/beroepskrachten in opleiding

SDK kinderopvang draagt bij aan het opleiden van kwantitatief en kwalitatief goed gekwalificeerd personeel. Daarom zijn we stagebedrijf. Zo geven we leerlingen de mogelijkheid te leren door ervaringen, binnen de context van de kinderopvang. We geven leerlingen een contextrijke en veilige omgeving, om zich te ontwikkelen tot een gekwalificeerde medewerker. Pedagogisch medewerkers die een leerling begeleiden zijn zeer bewust bezig met het overdragen van kennis en vaardigheden op de leerling en de bijbehorende communicatieprocessen. Leerlingen zijn tijdens de opleiding boventallig en zijn dus extra, naast de vaste pedagogisch medewerkers. De pedagogisch medewerkers geven de leerlingen taken die passen bij de ontwikkeling van de leerling (zie 'stagebeleid').

Dit betekent ook een taakverrijking voor ons eigen personeel. Medewerkers die een leerling begeleiden, zullen meer afwisseling in de dagelijkse werkzaamheden ervaren en verdere persoonlijke ontwikkeling doormaken. Zij zijn zeer bewust bezig met het overdragen van kennis en vaardigheden op de leerling en de bijbehorende communicatieprocessen. Het begeleiden van leerlingen kan tevens zelfreflectie stimuleren. Daarnaast blijven zij, door het begeleiden van de nieuwe generatie medewerkers, op de hoogte van nieuwe visies, kennis en vaardigheden die de stagiaires tijdens de opleiding aangeboden krijgen. Tenslotte betekent

dit een strategische instroom van het eigen personeel. Leerlingen kunnen ontwikkelen tot geschikte medewerkers, waarmee de organisatie een reguliere arbeidsovereenkomst aan kan gaan.

De stagiair(e) is tijdens de opleiding in principe boventallig en toegevoegd aan de groepsleiding. Hiervan kan worden afgeweken indien de fase van de opleiding dit toestaat. Bijvoorbeeld wanneer een stagiair(e) zijn of haar laatste leerjaar doorloopt. SDK kinderopvang kan een stagiair(e) een nul-uren contract aanbieden. Hierbij worden de stagiair(e)s zoveel mogelijk op de eigen groep ingezet. Dit gebeurt alleen na toestemming van de personeelsmanager.

Indien een stagiair(e) formatief wordt ingezet kan hij/zij ook als vaste beroepskracht/vast gezicht worden ingezet. Dit kan alleen na afronding van het eerste leerjaar. Op papier worden dan afspraken gemaakt over de begeleiding. De stagiair(e), de opleidingsbegeleider en de praktijkbegeleider vanuit de dagopvang moeten schriftelijk instemmen met de afspraken over de begeleiding.

In het geval dat een stagiair(e) als vaste beroepskracht wordt ingezet, moet daarnaast tenminste een gekwalificeerde medewerker op de groep staan. Op het kindercentrum mag daarnaast maximaal de helft van de formatie uit beroepskrachten in opleiding bestaan.

Inwerkprogramma

Pedagogisch medewerkers die bij SDK kinderopvang komen werken krijgen een inwerkprogramma om de locatie(s) en de manier van werken te leren kennen. Dit inwerkprogramma is over een aantal weken verspreid, waarbij de nieuwe pedagogisch medewerkers gaandeweg steeds dieper gaande informatie vergaren. Daarnaast volgen alle nieuwe medewerkers in de dagopvang de Uk & Puk cursus.

Trainingen

SDK kinderopvang wil medewerkers graag laten groeien in hun werk en vindt het belangrijk dat iedereen voldoende geschoold is, om goed kwalitatief werk te kunnen doen. Zo zijn alle medewerkers in de dagopvang Uk & Puk gecertificeerd, of gaan zij dit certificaat binnen afzienbare tijd halen. Ook hebben diverse pedagogisch medewerkers een taaltraining nederlands gevolgd. Hierdoor wordt ervoor gezorgd dat het taalniveau van de pedagogisch medewerkers van dusdanig niveau is, dat zij kinderen goed kunnen begeleiden in hun taalontwikkeling. Van medewerkers in zowel de dagopvang, als op de bso wordt verwacht dat zij het Nederlands beheersen op minimaal niveau 3F.

Ook zijn er op iedere locatie voldoende mensen met een (kinder-) EHBO diploma aanwezig. De pedagogisch coaches en de locatiemanagers hebben allemaal een VIB- (Video Interactie Begeleiding) training gevolgd, om de pedagogisch medewerkers te kunnen ondersteunen op het werk. Tot slot hebben alle medewerkers in zowel de dagopvang als de bso een training gevolgd om kindermishandeling te kunnen herkennen en te weten hoe te handelen bij een vermoeden daarvan. Om de in de trainingen aangeleerde kennis goed te borgen, worden jaarlijks diverse herhalingscursussen gegeven.

Indien nodig kan in de toekomst gekeken worden naar het aanbieden van andere opleidingen, om de kwaliteit van de kinderopvang hoog te houden.

Overleggen

Overleggen zijn af en toe noodzakelijk, om de kinderen de juiste zorg te kunnen bieden en eenheid binnen en tussen de groepen te krijgen. Zo zijn er op de locaties maandelijks teamoverleggen, om de voortgang en de kinderen op de groepen te bespreken. Daarnaast zijn er in de dagopvang Puk-overleggen om de voortgang en planning van de VE-thema's te bespreken. In de bso zijn er maandelijks 'bso in bloei'-overleggen, waarin de thema's en activiteiten worden voorbereid en waarin het voorgaande thema wordt geëvalueerd. Deze overleggen worden door de locatiemanager voorgezeten. De locatiemanager voert ook jaarlijks functioneringsgesprekken met iedere pedagogisch medewerker op haar locatie, om individueel het functioneren te bespreken en daar waar nodig bij te kunnen sturen.

Daarnaast zijn er, wanneer nodig, overleggen tussen de pedagogisch coaches en de pedagogisch

medewerkers over de ontwikkeling van de kinderen. Naar aanleiding van deze gesprekken worden individuele handelingsplannen opgesteld en worden ook groepsplannen opgesteld. Om over heel SDK kinderopvang dezelfde pedagogische basis te hebben, hebben de pedagogisch coaches ook regelmatig samen overleg om samen één lijn te kunnen vormen en gezamenlijk ideeën uit te wisselen.

Het managementteam, bestaande uit de directie, de locatiemanagers, de personeelsmanager en de pedagoog heeft ook maandelijks overleg om de gezamenlijke (beleids-)lijn binnen SDK kinderopvang te bewaken.

Vanuit gemeenten zijn enkele overleggen opgezet om een goede basis te krijgen voor de voorschoolse educatie en om de doorgaande lijn van voorschoolse instellingen naar de basisschool te organiseren. In deze overleggen zijn er contacten met onder andere de gemeente, andere kinderopvangorganisaties, peuterspeelzalen en scholen.

Samenwerkingsverbanden

Binnen Dordrecht (en omgeving) zijn er diverse instanties, die betrokken kunnen zijn bij de kinderen. Om enigszins met elkaar af te kunnen stemmen, werkt SDK samen met diverse partijen in het eigen lokale netwerk. Zo wordt uiteraard samengewerkt met de diverse scholen, waar de kinderen worden opgehaald voor de bso, of waar kinderen vanuit de dagopvang naar toe doorstromen. Daar waar sprake is van een brede school, wordt hierin ook door SDK geparticipeerd.

Op het gebied van sport en welzijn, wordt daar waar mogelijk met verschillende partijen samengewerkt. Zo worden samen met het sportbedrijf van de gemeente leuke sport- en bewegingsworkshops georganiseerd, zowel voor dagopvang als bso zoals de jaarlijkse sportdagen en de cursus beweegkriebels.

Op het gebied van zorg wordt onder andere samengewerkt met Jong JGZ, Syndion en Samenwerkende Jeugdhulp, om daar waar nodig de juiste zorg in te kunnen zetten. Het is met name op het gebied van zorg belangrijk om samen te werken met andere professionals, om gezamenlijk (iedere partij vanuit de eigen expertise) de juiste zorg aan het kind te kunnen bieden. Daar waar kinderen zorg van andere instellingen krijgen, wordt indien mogelijk samengewerkt met de betreffende instanties. Ouders spelen daarbij uiteraard een belangrijke intermediaire rol.

Oudercommissie en ondernemingsraad

Om te controleren of SDK wel de kwaliteit biedt die zij wil bieden, is er een oudercommissie en een ondernemingsraad opgericht. In hoofdstuk zes wordt dieper ingegaan op de taken van de oudercommissie. In de ondernemingsraad zitten werknemers vanuit verschillende lagen van de organisatie om mee te denken en het management gevraagd en ongevraagd te adviseren over de gang van zaken.

'De ontwikkeling in beeld'

SDK vangt kinderen op in de leeftijd van zes weken tot en met twaalf jaar. Dit brengt een grote verantwoording met zich mee, die dan ook zeer serieus wordt genomen. De opvang betekent niet alleen het kind opvangen, maar ook samen met de ouders zorgen dat het kind zich optimaal ontwikkelt. Bij problemen of zorgen in deze ontwikkeling neemt SDK de verantwoording om samen met ouders naar een oplossing te zoeken.

VE-gekwalificeerd

Alle groepen in de dagopvang en de peuterspeelzalen werken met de methode Uk&Puk. Alle pedagogisch medewerkers van de dagopvang en de peuterspeelzalen zijn geschoold. Er worden jaarlijks trainingen gegeven voor nieuwe medewerkers. Ook zijn er ieder jaar verdiepingsbijeenkomsten om de werkwijze te borgen. SDK kinderopvang beoogt hiermee dat de pedagogisch medewerkers kwalitatief goed geschoold zijn en adequaat op de behoeften van de kinderen in kunnen spelen, om spelenderwijs de brede ontwikkeling van het kind stimuleren. Tijdens de trainingen gaan de trainers ook op groepsbezoek. Zij bewaken hiermee de kwaliteit op de werkvloer samen met de pedagogisch coaches. De pedagogisch medewerkers zijn zo voldoende in staat om de kinderen te stimuleren, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Eventuele achterstanden (in bijvoorbeeld taal) worden op deze manier zo vroeg mogelijk onderkend en voor zover mogelijk weggewerkt, voordat de kinderen naar de basisschool gaan.

Doorgaande leerlijn

Kinderen in de leeftijd van nul tot twaalf jaar ontwikkelen zich zeer snel. Om te zorgen dat de ontwikkelingslijn van een kind zo min mogelijk onderbrekingen kent, vindt SDK het van belang om een doorgaande leerlijn te creëren. Hiervoor is een warme overdracht nodig, wanneer een kind van de ene groep overgaat naar een volgende groep. Bijvoorbeeld van de babygroep naar de peutergroep, maar ook van de peutergroep naar de basisschool. Daar waar de samenwerking met externe partijen (bijvoorbeeld school) nog onvoldoende is, om een warme overdracht te kunnen waarborgen, wordt gewerkt aan verbetering van het onderlinge contact.

Voor de kinderen in de bso-leeftijd geldt dat contact tussen school en bso ook van belang is, om samen aan eventuele achterstanden of andere zorgen te werken. Ook hier vindt, zeker daar waar nodig, afstemming plaats tussen school en bso.

Handelingsplannen

Voor kinderen die een ontwikkelingsachterstand lijken te hebben of opvallend gedrag vertonen wordt een handelingsplan gemaakt. Bij lichte ontwikkelingsachterstanden zal dit in overleg met de ouders zijn. Voor ernstigere ontwikkelingsachterstanden kunnen hier, in overleg met de ouders, ook externe deskundigen bij betrokken worden. SDK kinderopvang maakt deel uit van het Multidisciplinair(MD)-team vanuit Careyn. Er kan ook aan professionals vanuit Careyn gevraagd worden om mee te denken en de pedagogische medewerkers verder te helpen. Dit kan indien nodig ook betekenen dat kinderen die dat nodig hebben, vanuit de peutergroep meteen naar een passende plek in het speciaal onderwijs gaan, in plaats van eerst op het reguliere onderwijs uit te moeten vallen.

Veilig Thuis

SDK ziet als kinderopvangorganisatie veel verschillende kinderen. Met de meeste kinderen gaat het goed, maar met enkele kinderen gaat het wat minder goed. Wanneer medewerkers zich zorgen maken over het gedrag, de ontwikkeling of het welbevinden van een kind, zullen de medewerkers dit bespreekbaar maken met ouders. SDK zal ouder(s) en kinderen voor zover mogelijk zo goed mogelijk ondersteunen.

Een kinderopvangorganisatie is echter geen hulpverlenende instantie. SDK heeft in dergelijke situaties uitsluitend een signalerende rol.

Kindermishandeling is een ernstig probleem. Kinderen die mishandeld worden hebben recht op hulp. Het liefst zo vroeg mogelijk, zodat de schade zoveel mogelijk beperkt kan blijven. De kinderopvang is bij uitstek een plaats waar een vermoeden van kindermishandeling gesignaleerd kan worden. SDK werkt daarom met de landelijke 'meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling'. Deze meldcode geeft in duidelijke stappen weer, wat de medewerkers van SDK moeten doen bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling. Zo zal SDK, bij ernstige zorgen/vermoedens met betrekking tot geestelijke, lichamelijk of seksuele mishandeling advies inwinnen en eventueel melding doen bij Veilig Thuis. Hierna zal Veilig Thuis de zorgvraag oppakken. De verantwoordelijkheid van SDK houdt daarbij echter niet op. Er wordt met de betrokken professionals overlegd. Hierna neemt SDK altijd de verantwoordelijkheid om te doen wat er binnen de mogelijkheden ligt, om de kinderen te helpen en indien nodig op de juiste plek te krijgen (zie ook het protocol kindermishandeling).

H7 Ouders

“Ook ouders moeten zich thuis voelen op de opvang”

De wijze waarop SDK opvang aanbiedt, is gericht op de belangen van zowel de ouders als van de kinderen. Want niet alleen het kind, maar ook de ouders zijn zeer belangrijk binnen SDK. Omdat de kinderopvang samen met de ouders een rol vervult in de opvoeding, wordt gestreefd naar een optimale afstemming tussen thuis en de opvang. De dagelijkse mondelinge overdracht bij de breng- en haalmomenten is in dit opzicht heel belangrijk. Tijdens deze gesprekjes worden ontwikkelingen die het kind doormaakt aan ouders vermeld en wordt stilgestaan bij de ‘mijlpalen’ die het kind (heeft) bereikt. Er wordt ook van ouders verwacht, dat zij relevante informatie met betrekking tot hun kind met de pedagogisch medewerker delen, om samen de zorg voor het kind zo goed mogelijk op elkaar af te kunnen stemmen.

Website

Via internet worden tegenwoordig veel contacten gelegd. SDK heeft een duidelijke en overzichtelijke website, waarop alle informatie te vinden is die ouders nodig hebben. Hier is bijvoorbeeld informatie te vinden voor nieuwe ouders, die meer willen weten over SDK. Via de website kan een afspraak worden gemaakt voor een rondleiding of kan een kind worden ingeschreven op een locatie naar keuze. Op de website kan ook een (proef-)berekening worden gemaakt, om de kinderopvangtoeslag te berekenen. Tevens kunnen ouders contact opnemen met het kantoorteam. De medewerkers kunnen uiteraard ook zelf het een en ander vertellen aan ouders, over de verschillende locaties en de werkwijze van SDK.

Social Media

SDK is ook te volgen op verschillende social media. Hierover is meer informatie te vinden op de website, onder het kopje 'Social Media'.

Het brengen van de kinderen

Ouders zijn te allen tijden welkom op de groep. Bij de dagopvang kunnen ouders hun kind brengen op een moment dat hen uitkomt. Het is echter wel fijn als ouders hun kind voorafgaand aan het kringmoment brengen. Dit is zowel voor de rust op de groep als voor het kind, zodat het kan meedoen aan het gezamenlijke moment op de groep. Deze structuur biedt kinderen houvast en is goed voor de sociale ontwikkeling. Als de ouder toch wat later binnenkomt kan het zijn dat, wanneer er net een (groeps-)activiteit aan de gang is of alle kinderen in de kring zitten, een ouder gevraagd wordt het kind bij de deur over te dragen aan de pedagogisch medewerker. Dit is met name om het groepsgebeuren op dat moment niet teveel te verstoren. Ook op zo'n moment is er uiteraard nog wel ruimte om de bijzonderheden over het kind even uit te wisselen.

Bij de peuterspeelzalen liggen de breng- en haaltijden vast. Het zal daarom op deze momenten wat drukker zijn. Ook daar doen de pedagogisch medewerkers hun best om voldoende tijd vrij te maken voor een kort overdrachtsmoment met ouders, indien daar behoefte aan is.

In de bso is er vaak iets minder contact met ouders, met uitzondering van de kinderen die 's ochtends voor school al gebracht worden. Bij kinderen die van school gehaald worden, vinden de overdrachtsgesprekken met de ouders vooral aan het eind van de dag, bij het ophalen plaats. Indien er belangrijke informatie eerder doorgegeven moet worden, kunnen ouders uiteraard altijd op een eerder moment bellen. Dit geldt uiteraard ook voor ouders waarbij de kinderen zelfstandig van en naar de bso gaan. Vanzelfsprekend is er dan nog minder contact met de ouders, maar indien nodig kan er door zowel ouders als pedagogisch medewerkers altijd telefonisch contact gezocht worden.

Extra dagdelen

Ouders kunnen extra dagdelen afnemen. Deze dagdelen kunnen zij in overleg met de pedagogisch medewerkers plannen. Deze extra dagdelen worden vervolgens op de jaaropgave vermeld, zodat ouders daarvoor kinderopvangtoeslag kunnen aanvragen.

Communicatiebord

Een ouder wil natuurlijk graag weten wat zijn kind die dag gedaan heeft. Iedere dagopvang en peuterspeelzaal groep heeft een communicatiebord. Op dit communicatiebord hangt voor ieder kind een briefje, waarop informatie staat van die dag. Er wordt bijgehouden wat een kind die dag gegeten en gedronken heeft, wanneer en hoe lang het kind geslapen heeft, maar ook wat een kind die dag gedaan heeft en eventuele bijzonderheden. Door middel van deze briefjes hebben de ouders in één oogopslag een beeld van die dag. Ze vormen ook een mooi aanknopingspunt voor de verdere overdracht tussen pedagogisch medewerker en ouder bij het ophaalmoment.

Elektronische media

Op iedere groep is een tablet aanwezig. Naast diverse administratieve zaken waar de tablet voor gebruikt wordt, wordt deze ook gebruikt voor contacten met de ouders. Zo kunnen foto's gemaakt worden tijdens leuke momenten of activiteiten, welke vervolgens naar de ouders gemaïld worden. Zo ontvangen ouders af en toe mailtjes met foto's van hun kind op hun werk, en krijgen zo tijdens de dag al een beeld van wat hun kind heeft gedaan.

Beschikbaarheid pedagogisch beleid

Het theoretisch kader van het pedagogisch beleid is digitaal beschikbaar via internet. Hierdoor is dit voor iedereen in te zien. Voor diegenen die dat willen, is het via de elektronische media op de locatie in te zien. Op verzoek kan het uiteraard ook op papier geleverd worden.

Nieuwsbrief ouders

Elke maand ontvangen ouders een digitale nieuwsbrief, waarin de laatste ontwikkelingen binnen de organisatie worden vermeld.

VVE thuis

Op de dagopvang en de peuterspeelzalen wordt met het programma Uk & Puk gewerkt. Hierbij worden binnen een thema verschillende activiteiten gedaan met de kinderen. Deze activiteiten kunnen vooraf geplande activiteiten zijn, maar ook activiteiten die spontaan ontstaan omdat de gelegenheid zich voordoet. Ouders krijgen middels een nieuwsbrief achtergrondinformatie over de Uk & Puk thema's die op de groep gedraaid worden, zodat ze een goed beeld krijgen van wat voor leuke en leerzame activiteiten er met de kinderen worden ondernomen gedurende de dag.

Om de ontwikkelingsgerichte activiteiten zoveel mogelijk effect te laten hebben op de kinderen, kan het helpend zijn, als de kinderen ook thuis met de thema's in aanraking komen en ouders ook activiteiten binnen dit thema doen met de kinderen. Door de herhaling ontstaat er meer continuïteit voor de kinderen. Door op de opvang/peuterspeelzaal en thuis activiteiten te doen die in elkaars verlengde liggen, hebben kinderen meer gelegenheid om te ontdekken, vaardigheden te oefenen, woorden te leren en hun omgeving te begrijpen. Op deze manier werken pedagogisch medewerkers en ouders samen aan de ontwikkeling van het kind.

Ouders krijgen daarom ook in de nieuwsbrief leuke tips en activiteiten aangeboden, die zij zelf met hun kind kunnen doen. Hierbij kan gedacht worden aan verschillende ideeën voor materialen en spellen, tips voor voorleesboekjes binnen het thema en liedjes die op de opvang gezongen worden, die ouders thuis ook met

hun kind kunnen zingen.

Ouderbijeenkomsten

Op elke dagopvang locatie wordt ongeveer drie keer per jaar een ouderbijeenkomst georganiseerd. Op deze ouderavonden, wordt meer verteld over het nieuwe thema waarmee de volgende weken gewerkt gaat worden en er worden foto's en/ of filmbeelden van de kinderen van de periode daarvoor getoond. Soms wordt een gastspreker uitgenodigd om meer te vertellen over een specifiek onderwerp, zoals een voedings- of EHBO-deskundige.

Oudercommissie

Elke locatie biedt ouders de mogelijkheid om een oudercommissie te vormen, met daarin bij voorkeur vertegenwoordiging van de verschillende groepen als baby's, peuters (zowel dagopvang als peuterspeelzalen) en buitenschoolse opvang. In de oudercommissie worden zaken met de locatiemanager besproken die van belang zijn voor de desbetreffende locatie. Dit kan over diverse zaken gaan die van belang geacht worden door de ouders, zowel op praktisch als pedagogisch gebied. De oudercommissie kan gevraagd en ongevraagd advies geven aan de locatiemanager. Zij vormen dan ook een belangrijke schakel tussen de locatiemanager en de ouders. Minimaal eens per jaar is er tevens een bijeenkomst van de centrale oudercommissie, waar alle oudercommissies in zijn vertegenwoordigd. In deze bijeenkomst worden algemene zaken als het pedagogisch beleidsplan en financiële zaken als het uurtarief besproken.

Klachtenreglement / Zelflerend vermogen

SDK ziet graag dat ouders tevreden zijn over de opvang. Toch kan het zo zijn dat ouders een suggestie hebben. Om de kwaliteit te kunnen blijven verbeteren, staat SDK open voor feedback. Of het nu gaat om iets groots of iets kleins, alle punten van kritiek zijn de moeite waard om te melden omdat we ervan kunnen leren. Suggesties of kritiekpunten die doorgegeven worden aan pedagogisch medewerkers of locatiemanagers, worden altijd ingevuld op het suggestieformulier en nog dezelfde dag doorgegeven aan de directie. Uiteraard mogen ouders ook zelf direct de directie benaderen.

Hetzelfde geldt voor klachten. SDK hoopt dat ouders een eventuele klacht bespreken met de direct betrokkene(n). Als dit niet leidt tot een goede oplossing, kan er een klacht worden ingediend bij de locatiemanager of bij de klachtenfunctionaris. SDK zoekt graag op een persoonlijke manier, samen met ouders naar de beste oplossing.

Mocht interne klachtafhandeling niet leiden tot een bevredigende oplossing, dan staat ouders de weg vrij naar informatie, advies en mediation bij Klachtenloket Kinderopvang of bij de Geschillencommissie. In het 'intern klachtenreglement' is onze klachtenprocedure vastgelegd.